

KADEMELİ HAKLAR MİMARİSİ VE İÇ MEŞRUIYET: MDKDK KOMİSYONU RAPORU'NDA GÜVENLİK VE DEMOKRATİKLEŞME İLİŞKİSİ¹

GRADUAL RIGHTS ARCHITECTURE AND INTERNAL LEGITIMACY: SECURITY- BASED DEMOCRATIZATION IN TURKEY'S PARLIAMETARY COMMISSION REPORT

Serpil Seda ŞİMŞEK²

ÖZET

Bu çalışma, TBMM Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu'nun 18 Şubat 2026 tarihli raporunu güvenlik politikası perspektifinden incelemektedir. Güvenlikleştirme teorisi ve nitel içerik analizi çerçevesinde ana rapor metni ile 21. toplantı tutanağı birincil veri olarak kullanılmaktadır. Çalışmanın temel sorusu şudur: Rapor, güvenlik ile demokratikleşme arasındaki ilişkiyi nasıl kurmakta ve bu politika sıralaması hangi kurumsal tasarım ve söylemsel çerçeveleme üzerinden inşa edilmektedir? Analiz bulguları, raporun güvenliği demokratikleşmenin kurucu önkoşulu olarak konumlandığını ve hak genişletme adımlarını güvenlik teyidine bağlayan kademeli bir haklar mimarisi inşa ettiğini göstermektedir. Bu mimari, üçüncü taraf denetimi yerine parlamenter sahiplenme ve iç meşruiyet mekanizmalarını merkeze alırken, “Terörsüz Türkiye” sürecini TBMM çatısı altında kurumsallaştırmaktadır. Ayrıca raporda “Kürt sorunu” ifadesinin yer almaması, terör-

1 Araştırma Makalesi
Makale gönderim tarihi: 22.02.2026
Makale kabul tarihi: 03.06.2026

2 Öğr. Gör. Dr., Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, Güvenlik Bilimleri Fakültesi, Sosyal Bilimler Bölüm Başkanlığı
E-posta: ssedasimsek@gmail.com
ORCID: 0000-0001-8016-5566

merkezli bir güvenlik çerçevesinin tercih edildiğine işaret etmekte; buna karşılık “kardeşlik hukuku” ve “özgürlük-güvenlik dengesi” kavramları çözüm söyleminin normatif zeminini oluşturmaktadır. Bu çalışma, söz konusu yaklaşımın güvenlik temelli demokratikleşme sıralaması üzerine kurulu kurumsal bir model ortaya koyduğunu ileri sürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Güvenlikleştirme, kademeli haklar mimarisi, iç meşruiyet, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), Terörsüz Türkiye süreci

ABSTRACT

This study examines the 18 February 2026 report of Türkiye's Grand National Assembly National Solidarity, Brotherhood and Democracy Commission from a security policy perspective. Drawing on qualitative content analysis and securitization theory, the research uses the main report text and the minutes of the Commission's 21st session as primary sources. The central research question is: How does the report construct the relationship between security and democratization, and through which institutional design is this policy sequencing established? The findings demonstrate that the report positions security as the constitutive precondition of democratization, constructing a gradual rights architecture conditioning rights expansion on security verification. Rather than third-party oversight, this architecture centers parliamentary ownership and internal legitimacy, institutionalizing the process within the Grand National Assembly. The absence of “Kurdish question” indicates a security-centered framing, while “law of brotherhood” and “security-freedom balance” provide the normative foundation of the resolution discourse. The study argues that this approach represents an institutional model of security-based democratization sequencing.

Keywords: Securitization, gradual rights architecture, internal legitimacy, Grand National Assembly of Türkiye (GNAT), Terror-Free Türkiye process

GİRİŞ

18 Şubat 2026 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu'nun (MDKDK) yayımladığı rapor³ Türkiye'nin PKK'ya karşı onlarca yıldır süregelen terörle mücadele sürecinde çözüme yönelik üretilmiş en kapsamlı parlamenter girişimlerden biri olma niteliği taşımaktadır. Üç temel hedef ekseninde tasarlanan rapor, “Terörsüz Türkiye” güvenlik hedefini demokratikleşme ve kalkınma öncelikleriyle ilişkilendirirken, bu hedeflere ulaşmak için parlamenter meşruiyet ve iç sahiplenme üzerine kurulu bir çerçeve önermektedir. Böylece güvenlik ve demokratikleşme arasındaki ilişkiyi alternatif ya da karşıt süreçler olarak değil, belirli bir sıralama ve kurumsal tasarım içinde, bu çalışmada “kademeli haklar mimarisi” olarak kavramsallaştırılan bir yapı üzerinden yeniden tanımlamaktadır.

Raporun üretildiği kurumsal bağlam analitik açıdan özel bir önem taşımaktadır. Komisyon, elli üyeli yapısıyla İYİ Parti ve çalışmalar sürerken komisyondan ayrılan Demokrat Parti (DP) dışında tüm parlamenter grupları temsil etmiştir. Yirmi bir toplantı sürecinde sivil toplum kuruluşlarından akademisyenlere, iş dünyası temsilcilerinden yerel yöneticilere uzanan geniş bir kesimle istişare yürütmüştür. Nihai rapor, 47 kabul, 2 ret ve 1 çekimser oyla nitelikli çoğunlukla kabul edilmiştir.⁴ Bu oy dağılımı, metnin çok partili parlamenter zeminde üretildiğini ve geniş bir koalisyon meşruiyetine dayandığını göstermektedir. Sürecin, dış arabuluculuk ya da üçüncü taraf denetimi yerine “millî iradenin tecelligâhı” olarak konumlandırılan TBMM çatısı altında yürütülmesi, raporun kurumsal tasarımının ayırt edici özelliklerinden biridir.

Rapor yayımlandıktan sonra kamuoyunda ve medyada yoğun biçimde tartışılmıştır. Bununla birlikte, güvenlik politikası ve çatışma çözümü literatürü çerçevesinde sistematik bir akademik inceleme henüz ortaya konmamıştır. Mevcut çatışma çözümü literatürü, politika sıralamasını çoğunlukla uluslararası arabuluculuk, üçüncü taraf denetimi ve dış garantörlük mekanizmaları bağlamında tartışmaktadır. Oysa MDKDK Raporu, “Terörsüz Türkiye” sürecini dış denetimden ziyade parlamenter iç meşruiyet üzerinden yapılandırması bakımından literatürdeki baskın modellerden ayrılmaktadır. Dolayısıyla raporun güvenlik-demokratikleşme ilişkisini nasıl kurduğu, bu ilişkinin hangi kurumsal tasarım ve söylemsel çerçeveleme üzerinden inşa edildiği analitik bir incelemeyi gerektirmektedir.

Çalışmanın temel sorusu şudur: MDKDK Komisyonu Raporu, güvenlik ile demokratikleşme arasındaki ilişkiyi nasıl kurmakta ve bu politika sıralaması hangi kurumsal tasarım ve söylemsel çerçeveleme üzerinden inşa edilmektedir? Bu soru, güvenlik-demokratikleşme gerilimini klasik “denge” tartışmasının ötesine taşıyarak,

3 TBMM, Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu Raporu, Türkiye Büyük Millet Meclisi, https://www.tbmm.gov.tr/Files/Komisyonlar/MilliDayanismaKardeslikDemokrasiKomisyonu/Komisyon_Raporu.pdf Ankara, 2026, Erişim Tarihi: 21.02.2026.

4 a,k.

sürecin hangi mantıkla sıralandığını ve hangi kurumsal araçlarla somutlaştırıldığını analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışma, MDKDK Komisyonu Raporu'nun güvenliği demokratikleşmenin kurucu önkoşulu olarak konumlandığını, hak genişletme adımlarını güvenlik teyidine bağlayan kademeli bir haklar mimarisi inşa ettiğini ve bu mimariyi parlamenter iç meşruiyet ile terör-merkezli söylemsel çerçeveleme üzerinden kurumsal bir modele dönüştürdüğünü ileri sürmektedir. Böylece rapor, demokratikleşmeyi güvenlik zemininde ilerleyen kademeli bir süreç olarak tasarlamakta ve çözüm mekanizmasını TBMM merkezli iç meşruiyet üzerinden kurumsallaştırmaktadır.

Bu argümanı sınamak amacıyla çalışma, nitel içerik analizi yöntemini Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme teorisi⁵ ile çatışma çözümünde politika sıralaması yaklaşımı⁶ çerçevesinde birleştirmektedir. Birincil veri olarak ana rapor metni (Bölümler 1–7) ile Komisyon'un nihai oylamasının gerçekleştiği 21. toplantı tutanağı kullanılmaktadır. Raporun ana gövdesi yirmi beş analitik kod altında incelenerek, temel kavramların frekans analizi ve negatif frekans analizi yoluyla politika öncelikleri ampirik olarak ortaya konmuştur.

Makalenin birinci bölümünde, güvenlikleştirme teorisi ile çatışma çözümünde politika sıralaması literatürünü ele alarak analitik çerçeve oluşturulmaktadır. İkinci bölümde, raporun aktör çerçevelemesi ve sorunun kavramsal tanımı incelenmektedir. Üçüncü bölümde, kademeli haklar mimarisinin kurumsal ve söylemsel kanıtları analiz edilmektedir. Dördüncü bölümde, 21. toplantı tutanağı üzerinden muhalefet pozisyonları ve uzlaşının sınırları değerlendirilmektedir. Son bölümde ise bulgular sentezlenerek ve güvenlik temelli demokratikleşme modelinin kuramsal ve siyasal sonuçları tartışılmaktadır.

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Güvenlikleştirme ve Siyasal Alanın Yeniden Çizilmesi

Kopenhag Okulu'nun geliştirdiği güvenlikleştirme (*securitization*) yaklaşımı, güvenliği nesnel ve maddi tehditlerin otomatik bir sonucu olarak değil, söylemsel ve siyasal bir inşa süreci olarak kavramsallaştırır.⁷ Bu yaklaşıma göre bir meselenin güvenlik konusu haline gelmesi, onun varoluşsal bir tehdit olarak sunulması ve bu sunumun ilgili kitle tarafından kabul edilmesiyle gerçekleşir. Güvenlikleştirme, bu anlamda bir konuşma edimi (*speech act*) olarak işlerken, belirli bir konunun olağan siyasal müzakere alanından çıkarılarak istisnai tedbirlerin meşrulaştırılmasına imkân tanır.

5 Barry Buzan, Ole Wæver ve Jaap de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis*, Boulder, Lynne Rienner Publishers, London, 1998.

6 Anna K. Jarstad -Timothy D. Sisk, "From War to Democracy: Dilemmas of Peacebuilding", in Anna K. Jarstad ve Timothy D. Sisk (eds.), *From War to Democracy: Dilemmas of Peacebuilding*, Cambridge University Press, Cambridge, 2008, ss. 1-21.

7 Buzan vd., *Security: A New Framework for Analysis*..., ss. 23-26.

Bu çerçevede güvenlik, yalnızca bir politika alanı değil, siyasal düzenin sınırlarını yeniden kuran kurucu bir kategoridir. Güvenlikleştirme süreci, hangi meselelerin olağan siyaset içinde tartışılacağını ve hangilerinin istisnai müdahale gerektirdiğini belirleyen bir ayırım üretir. Bu ayırım, Schmitt'in egemenliği istisna üzerinden tanımlayarak, istisna hakkında karar veren egemen olarak gören yaklaşımıyla doğrudan ilişkilendirilebilir.⁸ İstisna, hukuki düzenin askıya alındığı ve siyasal kararın normun önüne geçtiği bir durumu ifade eder. Güvenlikleştirme de benzer biçimde olağan ile olağanüstü arasındaki sınırı yeniden üretirken, belirli bir tehdidin varoluşsal olarak tanımlanması, hukuki ve siyasal sınırların yeniden çizilmesini mümkün kılar.

Modern siyasal teoride istisna yalnızca geçici bir askıya alma anı değildir. Agamben⁹, olağanüstü halin modern egemenlik düzeni içinde kalıcılığa eğilimi gösterdiğini ileri sürerken, istisna halinin hukuki düzenin dışında değil, onun için bir unsuruna dönüştüğünü savunur. Türkiye bağlamında da istisna ve güvenlik rejimlerinin sürekliliği üzerine yapılan çalışmalar, olağanüstü hal mantığının belirli dönemlerde siyasal düzenin kurucu referansına dönüştüğünü göstermektedir. Bu perspektif, güvenlikleştirmenin yalnızca söylemsel bir hamle değil, siyasal düzenin sürekliliğini yeniden biçimlendiren bir mekanizma olabileceğini ortaya koymaktadır. Agamben'in bu tanısı, incelenen modele doğrudan uygulanabilir bir reçete sunmaktan ziyade analitik bir sınav ölçütü işlevi görmektedir: Türkiye bağlamındaki güvenlik söylemi kalıcı bir istisna rejimine mi dönüşmekte, yoksa belirli kurumsal tasarımlar aracılığıyla bu mantıktan ayrışabilmekte midir? Bu soruyu yanıtlayabilmek için güvenlikleştirme perspektifini sıralama ve kurumsal tasarım literatürüyle birlikte ele almak gerekmektedir.

Güvenlikleştirme literatürü zamanla genişlemiş ve kendi içinde eleştirel açılımlar üretmiştir. Balzacq, güvenlikleştirmenin yalnızca söylemsel bir edim olarak ele alınmasının yetersiz olduğunu, bağlamsal koşullar, hedef kitle ve kurumsal pratiklerin süreci belirleyici biçimde şekillendirdiğini ileri sürer.¹⁰ McDonald ise güvenlikleştirme analizinin normatif sonuçlarına dikkat çekerek, güvenlik söyleminin demokratik alan üzerindeki etkilerinin daha açık biçimde tartışılması gerektiğini savunur.¹¹ Türkiye'de devlet söyleminin Kürt meselesini uzun süre güvenlik kategorisi içinde çerçevelediğine ilişkin analizler de, güvenlik söyleminin siyasal alanı yeniden yapılandırıcı gücünü göstermektedir.¹² Benzer biçimde haklar

8 Carl Schmitt, *Siyasi İlahiyat: Egemenlik Üzerine Dört Bölüm*, Dost Kitabevi, Ankara, 2002 (Çev. Emre Zeybekoğlu), s.13.

9 Giorgio Agamben, *Olağanüstü Hâl*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2008 (Çev. Kemal Atakay), s.9.

10 Thierry Balzacq, "The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context", *European Journal of International Relations*, 11 (2), 2005, ss. 171-201.

11 Matt McDonald, "Securitization and the Construction of Security", *European Journal of International Relations*, 14 (4), 2008, ss. 563-587.

12 Mesut Yeğen, *Müstakbel Türk'ten Sözde Vatandaşa: Cumhuriyet ve Kürtler*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006.

ve güvenlik ilişkisi üzerine yapılan çalışmalar, güvenlik gerekçesinin demokratik taleplerin sınırlandırılmasında nasıl işlev gördüğünü ortaya koymaktadır.¹³

Literatürün önemli bir kısmı, güvenlikleştirmenin demokratik alanı daraltıcı etkisine vurgu yapar. Güvenlik söylemi, temsil mekanizmalarını devre dışı bırakabilecek olağanüstü yetkilerin meşrulaştırılmasına yol açabilir ve bu durum demokratik hesap verebilirlik ile güvenlik mantığı arasında yapısal bir gerilim üretir. Özellikle terörle mücadele ve ulusal bütünlük söylemleri, güvenlik kategorisinin kamusal tartışmanın kapsamını sınırlandırma ve belirli talepleri siyasal alanın dışına itme kapasitesini görünür kılar.

Bununla birlikte, güvenlikleştirme literatüründe daha az tartışılan bir soru bulunmaktadır: Güvenlik söylemi her durumda demokratik alanın daralmasına mı yol açar, yoksa belirli kurumsal tasarımlar içinde demokratikleşmenin aşamalı olarak inşa edilmesinin koşulu haline gelebilir mi? Başka bir ifadeyle, istisna mantığı zorunlu olarak askıya alma mı üretir, yoksa belirli siyasal bağlamlarda hiyerarşik fakat kurumsallaştırılmış bir sıralama rejimine mi dönüşür? Bu soru, güvenlikleştirmeyi yalnızca olağanüstü hal ve istisna teorisi üzerinden değil, sıralama ve kurumsal tasarım boyutuyla birlikte düşünmeyi gerektirir.

Türkiye’de terörle mücadele ve siyasal bütünlük tartışmaları uzun yıllardır güvenlik söylemi etrafında şekillenmektedir. Bu bağlamda güvenlik kategorisi, yalnızca askeri ya da idari bir mesele değil, siyasal alanın sınırlarını belirleyen kurucu bir referans noktası olarak işlev görmektedir. Bu durum, güvenlikleştirme literatürünün işaret ettiği istisna mantığının Türkiye bağlamında nasıl kurumsallaştığı sorusunu gündeme getirmektedir.

MDKDK Komisyonu Raporu¹⁴, bu sorunun incelenmesi açısından özgün bir örnek sunmaktadır. Rapor, güvenliği demokratikleşmenin karşıtı olarak değil, belirli aşamalara bağlanmış bir hak genişletme sürecinin önkoşulu olarak konumlandırmaktadır. Bu yönüyle rapor, güvenlikleştirme ile demokratikleşme arasındaki ilişkinin antagonistik değil, hiyerarşik ve kurumsallaştırılmış bir biçim alıp almadığını analiz etmeyi mümkün kılmaktadır.

Bu noktada güvenlikleştirme tartışmasını sadece istisna ve olağanüstü hal ekseninde ele almak yeterli değildir. Güvenliğin siyasal alanı yeniden çizen kurucu rolü, demokratikleşme süreçlerinin nasıl ve hangi sırayla ilerleyeceği sorusunu da gündeme getirmektedir. Başka bir ifadeyle, güvenlik söylemi yalnızca bir sınır çizmekle kalmamakta, aynı zamanda siyasal reformların zamansal ve kurumsal düzenini de etkilemektedir. Bu nedenle güvenlikleştirme yaklaşımını, çatışma çözümünde politika sıralaması ve kurumsal tasarım literatürüyle birlikte düşünmek gerekmektedir.

13 Dilek Kurban, “Confronting Equality: The Need for Constitutional Protection of Minorities on Turkey’s Path to the European Union”, *Columbia Human Rights Law Review*, 44 (1), 2012, ss. 133-195.

14 TBMM, Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu Raporu...

1.2. Çatışma Çözümünde Politika Sıralaması, Güç Paylaşımı ve Kurumsal Tasarım

Çatışma sonrası siyasal geçiş süreçlerinde güvenlik ile demokratikleşme arasındaki ilişkinin nasıl düzenleneceği sorusu, barış inşası literatürünün temel tartışma alanlarından birini oluşturmaktadır. Bu bağlamda politika sıralaması (*policy sequencing*) yaklaşımı, demokratik reformların ve güvenlik önlemlerinin hangi sırayla uygulanacağı meselesini merkeze taşımaktadır.¹⁵ Erken ve kontrolsüz demokratikleşmenin, özellikle etnik bölünmelerin belirgin olduğu toplumlarda yeni çatışma riskleri üretebileceği ileri sürülmüştür. Bu yaklaşım, güvenlik ve düzenin asgari düzeyde sağlanmasını demokratik rekabetin istikrarı için önkoşul olarak değerlendirmektedir.

Ancak bu zamansal öncelik tartışması önemli bir itirazla karşılaşmıştır. Carothers, güvenliği önceleyen ve demokrasiyi onun ardında bırakan sıralama argümanını doğrudan eleştirirken, bu yaklaşımın otoriter pratikler tarafından demokratikleşmenin süresiz biçimde ertelenmesinin gerekçesi hâline gelebileceğini ve güvenlik kabulünün sınırsız biçimde genişleyebildiğini ileri sürer.¹⁶ Carothers'ın eleştirisi, sıralama mantığının her bağlamda geçersiz olduğunu değil, belirli kurumsal denetimler ve şeffaf eşik kriterleri olmaksızın demokratikleşmeyi askıya almanın meşrulaştırılmasına araç olabileceğini ortaya koymaktadır. Bu eleştiri, güvenlik-demokratikleşme sıralamasının hangi kurumsal çerçevede ve hangi denetim mekanizmaları eşliğinde tasarlandığı sorusunu merkezi bir analitik mesele hâline getirmektedir. Dolayısıyla sıralama modeli sabit bir şablon değil, eşiklerin nasıl belirlendiğine ve kimin tarafından denetlendiğine göre farklı demokratik sonuçlar üretebilen bağlamsal ve kurumsal bir tasarım problemi olarak ortaya çıkmaktadır.

Tam da bu noktada politika sıralaması tartışması, kurumsal tasarım literatürüyle kesişmeye başlamıştır. Reformların yalnızca hangi sırayla uygulanacağı değil, hangi anayasal ve kurumsal çerçeve içinde yapılandırılacağı da belirleyici hale gelmiştir. Lijphart, derin bölünmüş toplumlarda çoğunlukçu demokrasi yerine uzlaşıcı (*consociational*) modellerin istikrar sağlayabileceği görüşünü savunur.¹⁷ Güç paylaşımı (*power-sharing*) mekanizmaları; yürütme organında ortaklık, orantılı temsil, azınlık veto hakları ve bölgesel özerklik gibi düzenlemeler üzerinden güvenlik ile temsil arasındaki gerilimi azaltmayı hedeflemektedir. McGarry ve O'Leary ise etnik çatışma yaşayan toplumlarda anayasal mühendisliğin barışın kalıcılığı açısından belirleyici olduğunu ileri sürer.¹⁸ Bu yaklaşım, güvenlik kaygılarını kurumsal teminat altına alarak demokratik rekabetin sürdürülebilirliğini sağlamayı amaçlamaktadır.

15 Edward D. Mansfield - Jack Snyder, *Electing to Fight: Why Emerging Democracies Go to War*, MIT Press, Cambridge, MA, 2007.

16 Thomas Carothers, "The 'Sequencing' Fallacy", *Journal of Democracy*, 18 (1), 2007, ss. 12-27.

17 Arend Lijphart, *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*, Yale University Press, New Haven, 1999, ss. 2, 33.

18 John McGarry - Brendan O'Leary, *The Northern Ireland Conflict: Consociational Engagements*, Oxford University Press, Oxford, 2004, ss. 98, 353.

Ne var ki, kurumsal mühendislik yoluyla sağlanan bu istikrarın sınırları da literatürde yoğun biçimde tartışılmıştır. Güç paylaşımı modelleri kısa vadede çatışmayı dondurabilse de kimlik temelli bölünmeleri kurumsallaştırma ve siyasal rekabeti katılaştırma riski taşımaktadır. Sisk, güç paylaşımının güvenlik kaygılarını yatıştırırsa da uzun vadede demokratik hesap verebilirlik sorunları doğurabileceğini belirtmektedir.¹⁹ Böylece güvenlik ile temsil arasındaki ilişki, sadece zamansal bir sıralama değil, anayasal ve kurumsal bir mimari sorunu olarak daha belirgin hale gelmektedir.

Bu tartışmanın normatif boyutu da göz ardı edilemez. Normatif siyaset teorisi açısından bakıldığında güvenlik önceliği ile demokratik eşitlik arasındaki gerilim tarihsel bir tartışma alanıdır. Demokratik rekabetin sınırlandırılması istikrar adına meşrulaştırılabilir mi, yoksa güvenlik gerekçesi kalıcı bir hak daralmasına mı dönüşür? Bu sorular, politika sıralaması literatürünü teknik bir geçiş planlaması olmaktan çıkararak normatif bir değerlendirme alanına taşımaktadır.

Bu noktada politika sıralaması meselesi, tek boyutlu bir zamanlama probleminden ziyade çok katmanlı bir tasarım sorunu olarak görünür hale gelmektedir. Bu mesele, üç boyutlu bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. İlk olarak zamansal bir boyut söz konusudur, reformların ve güvenlik önlemlerinin hangi sırayla uygulanacağı, demokratikleşme sürecinin istikrarı açısından belirleyici olmaktadır. İkinci olarak kurumsal bir boyut bulunmaktadır, güvenlik ile siyasal temsil arasındaki ilişkinin hangi anayasal düzenlemeler ve parlamenter mekanizmalar aracılığıyla yapılandırılacağı, sürecin kalıcılığını ve denetlenebilirliğini şekillendirmektedir. Son olarak meşruiyet boyutu önem kazanmaktadır, söz konusu sıralamanın hangi siyasal aktörler tarafından yürütüldüğü ve hangi toplumsal kabul zemini üzerinde yükseldiği, reformların sürdürülebilirliğini doğrudan etkilemektedir. Dolayısıyla politika sıralaması yalnızca teknik bir zamanlama meselesi değil, zamansal, kurumsal ve meşruiyet temelli unsurların birlikte tasarlandığı çok katmanlı bir siyasal mimari problemidir.

Bu teorik çerçeve Türkiye bağlamına taşındığında, demokratikleşme ve güvenlik geriliminin özellikle terörle mücadele çerçevesinde yoğunlaştığı görülmektedir. Somer, Türkiye’de demokratikleşme ile çatışma çözümü arasındaki ilişkinin kurumsal reformlara ve siyasal uzlaşma kapasitesine bağlı olduğunu belirtir.²⁰ Özbudun ise anayasal reform süreçlerinde siyasal çoğulculuk ile devlet bütünlüğü arasındaki gerilimin yapısal bir mesele olduğunu vurgular.²¹ Bu çalışmalar, güvenlik-demokratikleşme ilişkisinin yalnızca söylemsel değil, anayasal ve kurumsal düzeyde tasarlandığını göstermektedir.

19 Timothy D. Sisk, *Power Sharing and International Mediation in Ethnic Conflicts*, United States Institute of Peace Press, Washington, DC, 2013.

20 Murat Somer, “Turkey’s Kurdish Conflict: Changing Context, and Domestic and Regional Implications”, *Middle East Policy*, 21 (2), 2014, ss. 50-62.

21 Ergun Özbudun, *Türkiye’de Demokratikleşme Süreci*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010.

Uluslararası literatürde güç paylaşımı çoğunlukla uluslararası garantörlük, dış arabuluculuk ya da dış finansman mekanizmaları çerçevesinde ele alınmıştır. Bu durum, politika sıralaması ve güç paylaşımı tartışmalarının önemli ölçüde dış aktör merkezli bir perspektife yaslandığını göstermektedir. Oysa MDKDK Komisyonu Raporu, güvenlik-demokratikleşme ilişkisini dış aktör temelli bir güç paylaşımı modeli üzerinden değil, parlamenter iç meşruiyet temelinde aşamalı bir hak genişletme mimarisi üzerinden kurgulamaktadır. Bu yönüyle rapor, klasik uzlaşıcı modelden ayrılmakta; güvenliği sabit bir güç paylaşımı formülüyle değil, doğrulamaya bağlı kademeli bir genişleme süreciyle ilişkilendirmektedir.

Dolayısıyla MDKDK metni, politika sıralaması ve güç paylaşımı literatüründe yer alan zamansal ve kurumsal tartışmaları içermekle birlikte, bunları iç meşruiyet ve parlamenter sahiplenme ekseninde yeniden çerçevelemektedir. Raporda, güvenlik ile demokratikleşme arasındaki ilişki ise antagonistik bir karşıtlık olarak değil, doğrulama eşiklerine bağlanmış ve temsil mekanizmaları içinde kurumsallaştırılmış bir kademeli tasarım olarak ele alınmaktadır.

1.3. İç Meşruiyet, Parlamenter Sahiplenme ve Demokratik Yetkilendirme

Güvenlikleştirme yaklaşımı siyasal alanın sınırlarının nasıl çizildiğini; politika sıralaması literatürü ise reformların hangi zamansal ve kurumsal çerçevede ilerlediğini tartışmaktadır. Ancak bu iki tartışma, söz konusu düzenlemenin hangi meşruiyet zeminine dayandığı sorusu ele alınmadığında eksik kalmaktadır. Güvenlik ile demokratikleşme arasındaki ilişkinin nasıl kurulduğu kadar, bu ilişkinin kim tarafından ve hangi temsil mekanizması aracılığıyla kurulduğu da belirleyicidir. Bu noktada siyasal meşruiyet literatürü analitik bir çerçeve sunmaktadır.

Beetham, meşruiyeti, hukuki geçerlilik (*legality*), normatif uygunluk (*normative justifiability*) ve rıza üretiminden (*expressed consent*) oluşan üç boyutlu bir yapı olarak kavramsallaştırır.²² Buna göre, bir siyasal düzenleme, yürürlükteki kurallara uygun olduğu ölçüde hukuki olarak geçerlidir ancak bu yeterli değildir. Düzenlemenin aynı zamanda toplumun paylaşılan değerleri ve normlarıyla uyumlu olması gerekir. Bu düzenleme, hem normatif olarak savunulabilir olmalı hem de siyasal aktörler ve toplumsal kesimler tarafından fiilen kabul edilmelidir. Bu üç boyut birlikte sağlanmadığında meşruiyet kırılğan hale gelmektedir.

Beetham'ın yapısal modeli meşruiyetin hangi koşullarda üretildiğini ortaya koyarken, demokratik teorisinin prosedürel boyutu bu koşulların nasıl üretildiğini açıklamaktadır. Bu model güvenlik-demokratikleşme ilişkisine uygulandığında önemli bir ayrım ortaya çıkmaktadır. Güvenlik önceliğinin anayasal düzenlemelere dayanması hukuki geçerlilik sağlayabilir ancak bu düzenleme normatif olarak adil ve ölçülü bulunmadıkça ya da toplumsal rıza üretmedikçe meşruiyet eksik kalacaktır. Dolayısıyla politika sıralamasının kalıcılığı, sadece güvenlik teyidinin teknik

22 David Beetham, *The Legitimation of Power*, Macmillan, Basingstoke, 1991, ss. 15-19.

doğruluğuna değil, bu sıralamanın normatif olarak gerekçelendirilmesine ve temsil mekanizmaları içinde kabul görmesine bağlıdır.

Habermas'ın prosedürel meşruiyet anlayışı bu noktada belirleyici bir analitik katkı sunar. Demokratik kararların meşruiyeti, yalnızca içeriklerine değil, üretildikleri müzakere sürecinin niteliğine bağlıdır.²³ Buna göre, kamusal tartışma ve iletişimsel akıl yürütme süreçleri içinde üretilen kararlar, tarafların gerekçelere erişebildiği ve itiraz edebildiği bir prosedürel zemin oluşturmaktadır. Parlamenter temsil, bu bağlamda yalnızca karar alma mekanizması değil, güvenlik ile hak genişlemesi arasındaki ilişkinin normatif olarak gerekçelendirildiği ve kamusal sınava tabi tutulduğu bir gerekçelendirme alanıdır. Bu çerçevede güvenlik eşiğinin parlamenter zeminde tartışılması, kararın ne olduğu kadar nasıl üretildiğini de meşruiyet ölçütü hâline getirmektedir. Beetham'ın yapısal modeliyle ilişkilendirildiğinde, Habermas'ın prosedürel boyutu meşruiyetin rıza üretimi ayağını güçlendirmektedir. Güvenlik teyidi ile hak genişletme arasındaki sıralamanın parlamenter müzakere içinde gerekçelendirilmesi, sadece hukuki geçerliliği değil, normatif kabulü de inşa etmektedir.

Bu normatif ve prosedürel çerçeve, Türkiye bağlamındaki anayasal ve siyasal reform literatüründe de karşılık bulmaktadır. Türkçe literatürde meşruiyetin yalnızca hukuki değil, siyasal ve toplumsal boyutlarıyla ele alındığı görülmektedir. Özbudun, anayasal meşruiyetin yalnızca normatif metinlere değil, siyasal uzlaşma kapasitesine dayandığını vurgular.²⁴ Keyman, demokratikleşme süreçlerinde meşruiyetin devlet-toplum ilişkileri ve çoğulculuk ekseninde yeniden üretildiğine işaret eder.²⁵ Bu çalışmalar, meşruiyetin salt kurumsal geçerlilikten ibaret olmadığını, temsil, uzlaşma ve toplumsal kabul süreçleriyle birlikte düşünülmesi gerektiğini göstermektedir.

Çatışma sonrası toplumlarda meşruiyet sorunu daha karmaşık bir nitelik taşımaktadır. Bu durum, meşruiyetin yalnızca iç siyasal düzenlemelerle değil, uluslararası müdahale biçimleriyle de ilişkilendirilmesine yol açmıştır. Paris²⁶ ve Doyle ile Sambanis²⁷ dış aktör destekli kurumsal inşanın istikrar üretici rolüne dikkat çeker. Liberal barış yaklaşımı, demokratikleşme ve güvenlik reformlarının uluslararası gözetim altında yürütülmesini önerir. Ancak bu model yoğun biçimde eleştirilmiştir. Richmond, liberal barış modelinin yerel siyasal dinamikleri ve toplumsal kabul süreçlerini yeterince hesaba katmadığını savunarak meşruiyetin kaynağını yeniden

23 Jürgen Habermas, *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*, Polity Press, Cambridge, 1996, ss. 135, 151.

24 Ergun Özbudun, "Turkey's Constitutional Reform and the 2010 Referendum", *Insight Turkey*, 13 (1), 2011, ss. 23-36.

25 E. Fuat Keyman, *Türkiye'de Radikal Demokrasi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2007.

26 Roland Paris, *At War's End: Building Peace After Civil Conflict*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004.

27 Michael W. Doyle - Nicholas Sambanis, *Making War and Building Peace: United Nations Peace Operations*, Princeton University Press, Princeton, 2006.

tartışmaya açar.²⁸ Mac Ginty ise gündelik barış (*everyday peace*) yaklaşımıyla barışın sürdürülebilirliğinin yerel pratikler ve toplumsal kabul üzerinden inşa edildiğini gösterir.²⁹

Bu literatür, meşruiyetin kaynağına ilişkin temel bir gerilim üretmektedir. Dış garantörlük mü, yoksa yerel kurumsal sahiplenme mi? Dış aktör temelli meşruiyet, kısa vadede güvenlik ve istikrar sağlayabilse de normatif kabul ve toplumsal rıza üretimi açısından sınırlı kalabilir. Yerel ve temsil temelli meşruiyet ise daha yavaş işleyebilir; ancak demokratik içselleştirme ve kalıcılık açısından daha sağlam bir zemin sunabilir. Bu gerilim, güvenlik-demokratikleşme ilişkisinin hangi meşruiyet ekseninde kurulacağı sorusunu doğrudan gündeme getirmektedir.

Bu çerçevede iç meşruiyet kavramı, güvenlik-demokratikleşme ilişkisinin ulusal temsil kurumları aracılığıyla kurulmasını ifade etmektedir. İç meşruiyet, Beetham'ın üçlü modelindeki hukuki geçerlilik, normatif uygunluk ve rıza üretimi boyutlarını parlamenter süreç içinde bir araya getirmektedir. Güvenlik teyidi ile hak genişlemesi arasındaki ilişkinin TBMM bünyesinde müzakere edilmesi, hem hukuki hem normatif hem de temsil temelli bir meşruiyet üretme potansiyeli taşımaktadır.

MDKDK Komisyonu Raporu, bu bağlamda özgün bir örnek sunmaktadır. Rapor, güvenlik teyidi ile demokratikleşme adımlarını dış arabuluculuk ya da uluslararası garantörlük mekanizmalarına değil, parlamenter denetim ve siyasal sahiplenme süreçlerine bağlamaktadır. Böylece politika sıralamasının meşruiyet boyutu ulusal temsil zeminine yerleştirilmektedir. Güvenlik ile demokratikleşme arasındaki ilişki, antagonistik bir karşıtlık ya da dışsal bir mühendislik modeli olarak değil, temsil kurumları içinde aşamalı biçimde kurgulanan ve rıza üretmeyi hedefleyen bir siyasal tasarım olarak ortaya çıkmaktadır.

Dolayısıyla iç meşruiyet, güvenlikleştirme ve politika sıralaması literatürleri arasında üçüncü bir analitik halka oluşturmaktadır. Güvenlik söylemi siyasal alanın sınırlarını çizerken, politika sıralaması reformların zamansal ve kurumsal düzenini belirlemekte, iç meşruiyet ise bu düzenlemenin hukuki, normatif ve temsil temelli kabul koşullarını temellendirmektedir. Bu üçlü yapı, MDKDK Komisyonu Raporu'nun güvenlik-demokratikleşme ilişkisini kurma biçimini kavramsallaştırmak için bütüncül bir çerçeve sunmaktadır.

1.4. Kademeli Haklar Mimarisi: Literatürün Kesişim Noktası

Yukarıda açıklanan, güvenlikleştirme, politika sıralaması ve siyasal meşruiyeti içeren üç literatür hattı genellikle birbirinden ayrı tartışma alanları olarak ele alınmaktadır. Güvenlikleştirme literatürü tehdit söyleminin siyasal alanı nasıl yenidençizdiğine odaklanırken, politika sıralaması literatürü reformların hangi

28 Oliver P. Richmond, *A Post-Liberal Peace*, Routledge, Londra, 2011.

29 Roger Mac Ginty, *International Peacebuilding and Local Resistance: Hybrid Forms of Peace*, Palgrave Macmillan, Basingstoke, 2011.

zamansal ve kurumsal çerçevede ilerlemesi gerektiğini tartışmaktadır.³⁰ Meşruiyet literatürü ise bu düzenlemelerin hukuki, normatif ve toplumsal kabul koşullarını analiz etmektedir. Ancak bu üç boyutun kesişiminde yer alan kurumsal tasarımlar literatürde sınırlı biçimde kavramsallaştırılmıştır.

Bu çalışma söz konusu kesişimi “kademeli haklar mimarisi” kavramıyla analiz etmektedir. Kademeli haklar mimarisi, güvenliği demokratikleşmenin karşısı ya da askıya alıcı bir mekanizma olarak değil, hak genişlemesinin aşamalı ve doğrulamaya bağlı ilerlemesinin kurucu koşulu olarak konumlandırmaktadır. Bu modelde güvenlik, istisnai bir askıya alma mantığı üretmek yerine hak genişletme sürecini belirli eşiklere ve teyit mekanizmalarına bağlayan bir sıralama çerçevesi üretmektedir.

Bu kavramsallaştırma, güvenliğin kalıcı bir istisna rejimi üretme eğilimine ilişkin klasik tartışmalardan³¹ bilinçli biçimde ayrışmaktadır. Güvenlik burada hukukun askıya alınması anlamına gelen olağanüstü hal mantığıyla değil, hak genişlemesinin zamanlamasını düzenleyen eşik mekanizmalarıyla ilişkilendirilmektedir. Aynı zamanda politika sıralaması literatürü yalnızca reformların hangi sırayla uygulanacağı sorusuna indirgenmeyip, hakların genişleme biçimini düzenleyen yapısal bir mimari olarak yeniden düşünülmektedir.

Bu model üç temel varsayım üzerine kurulmaktadır. İlk olarak güvenlik demokratikleşmenin mutlak karşısı değildir, belirli koşullar altında demokratik hakların genişlemesini mümkün kılan asgari istikrar zemini olarak tasarlanabilir. İkinci olarak hak genişlemesi eşzamanlı ve sınırsız bir açılım yerine doğrulamaya bağlı ve aşamalı bir ilerleme olarak kurgulanabilir. Üçüncü olarak bu aşamalılık dış garantörlük mekanizmalarına değil, ulusal temsil kurumları aracılığıyla yürütülen iç meşruiyet süreçlerine dayanabilir.

Bu çerçevede kademeli haklar mimarisi güvenliği kalıcı bir askıya alma rejimi olarak değil, hak genişlemesinin koşullarını belirleyen kurumsal bir eşik sistemi olarak konumlandırmaktadır. Böylece güvenlikleştirme literatürünün söylemsel inşa vurgusu, politika sıralaması literatürünün zamanlama tartışması ve meşruiyet literatürünün kabul sorunu tek bir analitik düzlemde kesişmektedir.

MDKDK Komisyonu Raporu’nun³² kurumsal tasarımı bu kavramsal çerçeveye birlikte okunmaktadır. Sürecin parlamenter temsil mekanizması üzerinden yapılandırılması güvenlik-demokratikleşme sıralamasını iç meşruiyet temelinde kurumsallaştırmaktadır. Hak genişlemesi güvenlik teyidi ile ilişkilendirilirken, bu ilişki askıya alıcı bir istisna mantığına değil, temsil kurumları içinde müzakere edilen aşamalı bir tasarıma dayanmaktadır. Böylece rapor güvenliği demokratikleşmenin önünde yer alan kalıcı bir engel olarak değil, doğrulamaya bağlı kademeli bir genişleme sürecinin eşik koşulu olarak konumlandırmaktadır.

30 Jarstad - Sisk, “From War to Democracy...”, s. 1.

31 Schmitt, *Siyasi İlahiyat...* — Agamben, *Olağanüstü Hâl...*

32 TBMM, Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu Raporu...

Bu kavramsal çerçevenin ampirik olarak sınanması rapor metninin sistematik içerik analizini gerektirmektedir. Kademeli haklar mimarisinin gerçekten metnin yapısına içkin olup olmadığı güvenlik ve hak genişlemesine ilişkin kavramların dağılımı, sıralanışı ve söylemsel bağlamı üzerinden analiz edilmektedir. Bu nedenle izleyen bölümde raporun ana gövdesi ve komisyon tutanakları nitel içerik analizi yöntemiyle incelenerek söz konusu mimarinin metinsel ve kurumsal kanıtları ortaya konulmaktadır.

2. YÖNTEM

Bu çalışma nitel içerik analizi yöntemine dayanmaktadır. Analiz, TBMM MDKDK'nın 18 Şubat 2026 tarihli nihai raporu ile Komisyonun 21. toplantısına ait tutanak metni olmak üzere iki birincil kaynak üzerinden yürütülmüştür.³³ Analiz, ana rapor gövdesi ile sınırlandırılırken, Takdim bölümü ile birinci bölümünden yedinci bölüme kadar olan bölümler ve Sonuç kısmı esas alınmış, ekler bölümü kapsam dışında bırakılmıştır. Böylece kavramsal frekans analizi yalnızca ana rapor metni üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Metin dijital ortama aktarılmış ve kavram taraması pdftotext çıktısı üzerinden yapılmıştır. Frekans hesaplamaları küçük ve büyük harf duyarsız biçimde gerçekleştirilmiş, belirlenen kavramların kök temelli eşleşmeleri regex arama yöntemiyle sayılmıştır. Bu yöntem, belirli kavramların metin içindeki tekrar yoğunluğunu sistematik biçimde ölçmeyi amaçlamaktadır. Nicel sayım, söylemsel bağlamdan bağımsız tek başına bir sonuç üretmek için değil, nitel çözümlemeyi destekleyici bir araç olarak kullanılmıştır.

Kodlama şeması, (1) aktör ve özne çerçevelemesi, (2) çatışma ve güvenlik söylemi, (3) çözüm mekanizmaları ve politika sıralaması, (4) metaforik ve söylemsel stratejiler ile (5) meşruiyet ve kurumsal sahiplenmeden oluşan beş ana kod ailesi üzerine kurulmuştur. Bu kod aileleri, güvenlikleştirme yaklaşımı ve politika çerçeveleme literatüründen hareketle oluşturulmuş, her kod için tanım, göstergeler ve metinden doğrudan örnek ifadeler belirlenmiştir. Kodlama birimi olarak anlamlı cümle ve paragraf blokları esas alınarak, aktör konumlandırmaları, güvenlik önceliğinin nasıl temellendirildiği, hak genişletme adımlarının hangi koşullara bağlandığı ve söylemsel tercihler sistematik biçimde incelenmiştir.

Çalışmanın niceliksel boyutunu kavram frekans analizi oluşturmaktadır. Ana rapor gövdesinde “kardeşlik/kardeş” ifadesi 53, “millet/milletimiz” 36, “terör/terör örgütü” 34, “barış/toplumsal barış” 24, “demokrasi/demokratik” 24, “güvenlik” 21, “kalkınma” 15, “özgürlük” 7, “Türkiye Modeli” 6 ve “demokratikleşme” 5 kez geçmektedir. Buna karşılık “Kürt sorunu/Kürt meselesi” ile “ana dil/Kürtçe” ifadeleri ana rapor gövdesinde hiç yer almamaktadır. Bu bulgular kavramsal öncelik yapısını ortaya koymak amacıyla toplanmıştır.

33 a.k.

Çözüm mekanizmalarına ilişkin kodlama özellikle güvenlik teyidi ile hak genişletme adımları arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Metinde “örgütsel yapının fesih ve silah bırakmasının güvenli biçimde teyidiyle birlikte yürürlüğe alınması düşünülen idari ve hukuki düzenlemeler” gibi ifadeler K3.1 kodu kapsamında değerlendirilmiştir. Yürütme içinde oluşturulması öngörülen izleme mekanizması ve TBMM’ye raporlama zorunluluğu K3.3 kodu altında sınıflandırılmıştır. Bölüm 7’de yer alan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Anayasa Mahkemesi (AYM) kararlarına uyum, infaz adaleti, ifade özgürlüğü ve yerel yönetim düzenlemeleri K3.7 kodu kapsamında analiz edilmiştir.

Kodlamanın tek araştırmacı tarafından gerçekleştirilmesi metodolojik bir sınırlılık oluşturmaktadır ancak kod tanımlarının açık biçimde sabitlenmiş olması ve her kod için metinden doğrudan örnek ifadelerin belirlenmesi, analitik sürecin yeniden üretilebilirliğini artırmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın ikinci metodolojik sınırlılığı, birincil kaynakların her ikisinin de aynı kurumsal çerçeveden, yani MDKDK bünyesinden üretilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. MDKDK Komisyonu Raporu³⁴, kurumsal bir niyet ve tasarım metnidir, güvenlik teyidi ile hak genişletme arasındaki ilişkinin pratikte nasıl işleyeceğini belgeleyen bir uygulama metni değildir. Bu nedenle çalışma, söylemsel bir tasarım analizine odaklanırken, kurumsal kapasite ve uygulama performansı hakkında ampirik sonuç üretmekten kaçınılmaktadır. Raporun ürettiği söylem ile fiilî siyasal uygulama arasındaki mesafenin ölçülmesi, gelecek araştırmaların konusunu oluşturmaktadır.

3. BULGULAR

Bu bölümde, MDKDK Komisyonu Raporu’nun³⁵ kavramsal ve kurumsal mimarisi kodlama bulguları üzerinden analiz edilmektedir. Bulgular, kodlama şemasındaki beş tematik eksen, aktör çerçevelemesi (K1), güvenlik söylemi (K2), çözüm mekanizmaları (K3), söylemsel stratejiler (K4) ve meşruiyet/kurumsal sahiplenme (K5) üzerinden sunulmakta olup raporun çözüm modelinin hangi aktör konumlandırmaları, hangi güvenlik eşikleri ve hangi meşruiyet çerçevesi üzerinden kurulduğunu göstermektedir. Analiz, aktör çerçevelemesinden başlayarak güvenlik teyidine, oradan iç meşruiyet ve söylemsel çerçeveye doğru ilerleyen bir yapı izlemektedir.

Raporun kavramsal ve kurumsal yapısını ortaya koymak amacıyla geliştirilen kod şeması Tablo 1’de sunulmaktadır. Ana rapor gövdesinde tespit edilen temel kavramların frekans dağılımı ise Tablo 2’de gösterilmektedir. İzleyen alt bölümlerde bu kod aileleri ayrıntılı biçimde analiz edilmektedir.

34 a.k.

35 a.k.

Tablo 1. Kod Aileleri ve Alt Kodlar

Kod Ailesi	Alt Kod	Tanım
K1 Aktör ve Özne Çerçevelemesi	K1.1	PKK'nın güvenlik tehdidi olarak tanımlanması
K1 Aktör ve Özne Çerçevelemesi	K1.2	Kürt vatandaşların modele dahil edilme biçimi
K1 Aktör ve Özne Çerçevelemesi	K1.3	Parlamentar meşruiyet ve devlet öznelliği
K1 Aktör ve Özne Çerçevelemesi	K1.4	Ortak kimlik çerçevesi
K1 Aktör ve Özne Çerçevelemesi	K1.5	Toplumsal sahiplenme ve ortak hafıza
K2 Çatışma ve Güvenlik Söylemi	K2.1	Güvenlik önceliği: modelin temel varsayımı
K2 Çatışma ve Güvenlik Söylemi	K2.2	Çok boyutlu çözüm vizyonu
K2 Çatışma ve Güvenlik Söylemi	K2.3	Dış tehdit bağlamı: egemenlik merkezli güvenlik perspektifi
K2 Çatışma ve Güvenlik Söylemi	K2.4	Kök neden kabulü: çok boyutlu sorun tanımı
K2 Çatışma ve Güvenlik Söylemi	K2.5	Maliyet çerçevesi
K3 Çözüm Mekanizmaları ve Politika Sıralaması	K3.1	Kademeli haklar mimarisi
K3 Çözüm Mekanizmaları ve Politika Sıralaması	K3.2	Ortak değerler çerçevesi ve dil politikası
K3 Çözüm Mekanizmaları ve Politika Sıralaması	K3.3	İç izleme ve TBMM denetimi
K3 Çözüm Mekanizmaları ve Politika Sıralaması	K3.4	Hesap verebilirlik ilkesi
K3 Çözüm Mekanizmaları ve Politika Sıralaması	K3.5	'Terörsüz Türkiye' çerçevesi: kavramsal tercih
K3 Çözüm Mekanizmaları ve Politika Sıralaması	K3.6	Toplumsal uyum ve sosyal entegrasyon

K3 Çözüm Mekanizmaları ve Politika Sıralaması	K3.7	Demokratikleşme önerileri: haklar mimarisinin üst katı
K4 Metaforik ve Söylemsel Stratejiler	K4.1	Mekânsal/savunma metaforu
K4 Metaforik ve Söylemsel Stratejiler	K4.2	Yol/istikamet metaforu
K4 Metaforik ve Söylemsel Stratejiler	K4.3	Kardeşlik hukuku: esnek uzlaşı zemini
K4 Metaforik ve Söylemsel Stratejiler	K4.4	Türkiye modeli iddiası
K4 Metaforik ve Söylemsel Stratejiler	K4.5	Tarihsel süreklilik inşası
K5 Meşruiyet ve Kurumsal Sahiplenme	K5.1	Parlamentar sahiplenme vurgusu
K5 Meşruiyet ve Kurumsal Sahiplenme	K5.2	İç meşruiyet referansları
K5 Meşruiyet ve Kurumsal Sahiplenme	K5.3	Dış garantörlüğün reddi

Kaynak: Yazarın içerik analizi.

Tablo 2. Ana Kavramların Frekans Dağılımı

Kavram	Frekans
Kardeşlik / Kardeş	53
Millet / Milletimiz	36
Terör / Terör örgütü	34
Barış / Toplumsal barış	24
Demokrasi / Demokratik	24
Güvenlik	21
Kalkınma	15
Özgürlük	7
Türkiye Modeli	6
Demokratikleşme	5
Kürt sorunu / Kürt meselesi	0
Ana dil / Kürtçe	0

Kaynak: Yazarın içerik analizi.

3.1. Aktör ve Özne Çerçevelemesi

Aktör çerçevelemesine ilişkin bu bulgular (K1), güvenlikleştirme teorisinin bir meselenin varoluşsal tehdit olarak sunulmasının siyasal özne hiyerarşisini nasıl yeniden biçimlendirdiğine dair öngörüsünü sınamaktadır. Kodlama bulguları, raporun “Terörsüz Türkiye” sürecini yalnızca politika önerileri üzerinden değil, belirgin bir aktör konumlandırması üzerinden yapılandırıldığını göstermektedir. Sürecin normatif ve kurumsal çerçevesi, hangi aktörlerin meşru siyasal özne olarak tanımlandığı, hangilerinin kapsayıcı aidiyet alanına yerleştirildiği ve hangilerinin güvenlik tehdidi kategorisine konumlandırıldığı üzerinden kurulmaktadır. Bu yapı, sürecin temelini oluşturan üçlü bir aktör hiyerarşisine işaret etmektedir.

Bu hiyerarşinin ilk düzeyinde PKK yer almaktadır. Raporda PKK, siyasal müzakerenin eşit tarafı olarak değil, tasfiye edilmesi gereken bir güvenlik tehdidi olarak tanımlanmaktadır. “Terör örgütü” ve “örgüt mensupları” ifadelerinin sistematik kullanımı bu konumlandırmanın dilsel göstergesidir. Sürecin “en kritik eşiği” olarak örgütün tüm unsurlarıyla silah bırakmasının ve kendisini feshettiğinin devletin güvenlik birimlerince tespit ve teyit edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.³⁶ Bu çerçevede PKK, çözümün öznesi değil, siyasal sürecin ilerleyebilmesi için ortadan kaldırılması gereken engel olarak konumlandırılmaktadır. Böylece güvenlik kategorisi, siyasal alanın dış sınırını belirleyen kurucu bir filtre işlevi görmektedir.

Hiyerarşinin ikinci düzeyinde Kürt vatandaşlarla birlikte şehitler ve gaziler yer almaktadır. Kodlama bulguları, “kardeşlik hukuku”, “gönül bağı” ve ortak tarih vurgularının belirgin biçimde öne çıktığını göstermektedir. Türk-Kürt ilişkilerinin tarihsel ve kültürel kader birliği üzerinden tanımlanması, etno-politik bir müzakere dilinden ziyade bütünleşme temelli bir aidiyet çerçevesi üretmektedir.³⁷ Toplumsal birlik ve ortak kimlik referansları da bu aktör hiyerarşisini desteklemektedir. “Aziz milletimiz” ve “Türk-Kürt kardeşliği” gibi ifadeler, farklı etnik ve kültürel arka planları tek bir siyasal kimlik altında birleştiren bir çerçeve üretmektedir. Şehitler ve gazilere yapılan atıflar ise güvenlik zeminini toplumsal hafıza üzerinden meşrulaştırmaktadır. Güvenlik kategorisi böylece yalnızca idari bir öncelik değil, aynı zamanda sembolik ve duygusal bir meşruiyet kaynağı olarak kurulmaktadır. Kürt vatandaşlar siyasal talep öznesi olarak değil, kapsayıcı bir birlik ve aidiyet anlatısı içinde konumlandırılmaktadır. Ayrıca “Kürt sorunu” ya da “Kürt meselesi” ifadelerinin ana metinde yer almaması, sorunun etno-politik bir tanımlama yerine terör merkezli bir çerçeve üzerinden kurulduğunu göstermektedir. Bu negatif frekans bulgusu, aktör konumlandırmasının bilinçli bir kavramsal tercihe dayandığını ortaya koymaktadır.

Hiyerarşinin üçüncü ve en üst düzeyinde TBMM yer almaktadır. Rapor, TBMM’yi “millî iradenin tecelligâhı” olarak tanımlamakta ve sürecin meşru

36 a.k., s. 38.

37 a.k., s. 23.

adresi olarak konumlandırmaktadır.³⁸ Sürecin dış arabuluculuk ya da üçüncü taraf garantörlüğü yerine parlamenter temsil mekanizması üzerinden yürütüleceğinin vurgulanması, karar ve meşruiyet merkezinin açık biçimde iç kurumsal yapıya yerleştirildiğini göstermektedir. Böylece meşruiyet kaynağı dışsal bir garantörlükten değil, iç temsil ve parlamenter sahiplenmeden türetilmektedir.

Bu üçlü yapı birlikte değerlendirildiğinde açık bir dikey düzen ortaya çıkmaktadır. En altta tasfiye edilmesi gereken güvenlik tehdidi, ortada kapsayıcı birlik söylemi içinde tanımlanan vatandaş kitlesi, en üstte ise sürecin meşru ve kurucu karar merkezi olarak TBMM yer almaktadır. Bu yapı, karşılıklı tanıma ve eşit taraflı müzakere modelinden ziyade güvenlik teyidi ve parlamenter iç meşruiyet üzerine kurulu bir çözüm mantığı üretmektedir.

Bu düzen sadece aktörlerin konumlandırılmasından ibaret değildir, aynı zamanda temsiliyetin yeniden tanımlanmasıdır. “Terörsüz Türkiye” sürecinde kimlerin siyasal özne olarak tanınacağı, kimlerin karar verici merci olarak konumlandırılacağı ve kimlerin güvenlik kategorisi içinde tutulacağı açık biçimde ayrıştırılmaktadır. PKK siyasal temsil alanının dışında bırakılmakta, Kürt vatandaşlar bireysel vatandaşlık ve kardeşlik söylemi içinde kapsamakta, temsil yetkisi ise parlamenter merkeze tahsis edilmektedir.

Bu yapıda temsiliyet, karşılıklı tanıma ve eşit müzakere üzerinden değil, güvenlik eşiğinin aşılması sonrasında ve parlamenter merkez aracılığıyla kurumsallaşmaktadır. Temsil hakkı güvenlik kategorisinden bağımsız değildir, tersine, güvenlik doğrulamasına bağlı bir siyasal alan içinde işlemektedir. Böylece siyasal temsil, koşulsuz bir hak olmaktan ziyade güvenlik zemini üzerinde inşa edilen bir kurumsal düzen olarak yapılandırılmaktadır.

Bu kavramsallaştırma, klasik çatışma çözümü literatüründeki taraflar arası müzakere modelinden ayrılmaktadır. Aynı zamanda güvenlikleştirme literatüründeki istisna mantığından da farklılaşmaktadır. Güvenlik burada siyasal alanı tamamen askıya almamakta ancak temsil alanının sınırlarını ve sıralamasını belirleyen kurucu filtre işlevi görmektedir. Temsil, güvenliğin alternatifi değil, güvenlik teyidi sonrasında devreye giren ikinci aşama olarak tasarlanmaktadır.

Bu sebeple üçlü aktör hiyerarşisi, kademeli haklar mimarisinin ilk katmanı olarak okunmalıdır. Güvenlik tehdidi olarak tanımlanan aktörün tasfiyesi, kapsayıcı vatandaşlık çerçevesinin güvenlik eşiği sonrasında devreye girmesi ve sürecin parlamenter merkez tarafından yürütülmesi, çözüm modelinin kurumsal ve zamansal mantığını birlikte belirlemektedir.

Bu aktör temsiliyet düzeni kurulduktan sonra, güvenlik kategorisinin nasıl sistematik bir önkoşul hâline getirildiği ve demokratikleşme adımlarının hangi eşik

38 a.k., s. 9.

mantığı içinde sıralandığı sorusu ortaya çıkmaktadır. İzleyen bölümde bu güvenlik çerçevesinin söylemsel ve kurumsal olarak nasıl inşa edildiği analiz edilmektedir.

3.2. Çatışma ve Güvenlik Söyleminin İnşası

Çatışma ve güvenlik söylemine ilişkin kodlama bulguları (K2), güvenlikleştirme literatürünün olağanüstü hal mantığıyla kesişim ve ayrışma noktalarını ortaya koymaktadır. Kodlama analizi, raporun çatışma meselesini öncelikle güvenlik ekseninde tanımladığını, ancak bu güvenlik çerçevesini klasik olağanüstü hal mantığı içinde değil, kurumsallaştırılmış bir eşik rejimi içinde yapılandırıldığını göstermektedir. Çatışma, siyasal müzakere zemini içinde eşit taraflı bir temsil sorunu olarak değil, silahlı tehdidin ortadan kaldırılmasını gerektiren bir güvenlik problemi olarak konumlandırılmaktadır. Bu çerçeveleme, “Terörsüz Türkiye” sürecinin başlangıç noktasını belirleyen normatif ve kurumsal bir eşik üretmektedir.

Raporun “Kritik Eşik” başlığı altında yer alan, “Süreçte en kritik eşik, PKK terör örgütünün tüm unsurlarıyla silah bıraktığının ve kendisini tasfiye ettiğinin devletin güvenlik birimlerince tespit ve teyit edilmesidir”³⁹ ifadesi bu mantığı açık biçimde ortaya koymaktadır. Bu cümle, güvenliği sürecin bağlamı olarak değil, hak genişletmenin güvenilir başlangıç noktası olarak tanımlamaktadır. Sorun önce varoluşsal bir tehdit olarak çerçevelenmekte, ardından çözümün ilk adımı silahsızlanma ve fesih teyidine bağlanmaktadır. Problem tanımı ile çözüm reçetesi arasındaki bu sıkı bağ, metnin yüksek düzeyde bir çerçeveleme tutarlılığı ürettiğini göstermektedir.

Bu güvenlik önceliği, demokratikleşme bölümünde normatif bir formülasyona kavuşmaktadır. Rapor, “Güvenli bir toplumsal ve siyasal ortam; demokrasinin eksiksiz işleyebilmesi ve standartlarının yükseltilmesi ile kurumsallaşmasının ön koşuludur”⁴⁰ ifadesiyle güvenliği demokrasinin karşısı değil, kurucu zemini olarak tanımlamaktadır. Böylece güvenlik, askıya alma rejimi üretmekten ziyade aşamalı bir demokratikleşme modelinin başlangıç koşulu hâline getirilmektedir. Güvenlik ve demokrasi arasında sıfır toplamı bir ilişki kurulmamaktadır, bunun yerine güvenlik, demokratikleşmenin zamansal önceliği olarak konumlandırılmaktadır.

Ancak metin tek boyutlu bir güvenlikçi paradigma üretmemektedir. Rapor, terör meselesinin “sadece güvenlik boyutuyla sınırlı olmayan, çok boyutlu, çok yönlü, çok katmanlı ve çok taraflı politikaları zorunlu kıldığını”⁴¹ belirtmektedir. Bu vurgu, güvenliğin tek başına yeterli görülmediğini, demokratikleşme, toplumsal kabul ve kurumsal kapasite güçlendirme ile birlikte tasarlandığını göstermektedir. Dolayısıyla güvenlik önceliği mutlaklaştırılmamakta fakat yasal düzenleme sürecinin ilk aşaması olarak belirlenmektedir.

39 a.k., s. 38.

40 a.k., s. 42.

41 a.k., s. 30.

Çerçeveleme yalnızca iç güvenlik ekseniiyle sınırlı değildir. Rapor, çatışmayı bölgesel ve küresel güç dinamikleri bağlamında konumlandırmaktadır. “Emperyal hesapların, vekâlet savaşlarının ve ayrıştırıcı senaryoların hedef aldığı coğrafyamızda millî dayanışmamız ve iç huzurumuz temel gücümüzdür”⁴² ifadesi, tehdidi egemenlik ve dış müdahale bağlamında genişletmektedir. Böylece güvenlik söylemi, iç düzen ile dış tehdit arasında kurulan süreklilik üzerinden güçlendirilirken, çözümün adresi ulusal ve parlamenter kurumsal mekanizmalar olarak sabitlenmektedir.

Rapor aynı zamanda sorunun yalnızca güvenlik boyutuna indirgenemeyeceğini açıkça kabul etmektedir. “Meselenin güvenlikle sınırlı bir alan olmanın ötesinde çok katmanlı ve çok yönlü olduğundan hareketle kalıcı çözüm, kök sebeplerin ortadan kaldırılmasına bağlıdır”⁴³ ifadesi, yapısal ve tarihsel boyutun teslim edildiğini göstermektedir. Bununla birlikte, kök nedenlere ilişkin düzenlemelerin güvenlik teyidi sonrasına yerleştirilmesi dikkat çekicidir. Bu yerleştirme, yapısal reformu güvenlik eşiğinin ardından gelen ikinci aşama olarak kurgulamaktadır.

Güvenlik önceliği ekonomik bir rasyonaliteyle de desteklenmektedir. Rapor, terörle mücadelenin ülkeye doğrudan ve dolaylı maliyetinin 140 milyar ile 240 milyar dolar arasında⁴⁴ olduğuna işaret etmektedir. Ekonomik kayıp vurgusu, güvenliği yalnızca siyasal değil, kalkınmacı bir zorunluluk olarak çerçevelemekte ve çözümün rasyonel gerekliliğini pekiştirmektedir.

Bu bütünlük içinde raporun çerçeveleme mantığı, ne klasik güvenlikleştirme literatüründeki olağanüstü hal rejimiyle ne de koşulsuz demokratikleşme paradigmasıyla örtüşmektedir. Güvenlik burada hukukun askıya alınması anlamına gelen istisnai bir rejim üretmemekte, hak genişletmeyi belirli eşiklere bağlayan, demokratikleşmenin zamansal ve kurumsal sıralamasını düzenleyen kurumsallaştırılmış bir sıralama mantığı üretmektedir. Bu model, çalışmanın kavramsallaştırdığı kademeli haklar mimarisinin söylemsel temelini oluşturmaktadır.

Bu söylemsel yapı, sadece kavramsal bir öncelik üretmekle kalmayıp, aynı zamanda somut kurumsal mekanizmaların ve düzenleme önerilerinin hangi sırayla ve hangi koşullarla devreye gireceğini de belirlemektedir. Güvenlik teyidinin “kritik eşik” olarak tanımlanması, demokratikleşme adımlarının hangi aşamada ve hangi meşruiyet zemini üzerinde yürürlüğe gireceği sorusunu gündeme getirmektedir. Bu sebeple bir sonraki bölümde, raporun çözüm mekanizmalarını ve politika sıralamasını nasıl tasarladığı, güvenlik doğrulaması ile hak genişletme adımlarını hangi kurumsal çerçeve içinde ilişkilendirdiği ele alınmaktadır.

42 a.k., s. 23.

43 a.k., s. 23.

44 a.k., s. 29.

3.3. Çözüm Mekanizmaları ve Politika Sıralaması

Çözüm mekanizmalarına ilişkin bulgular (K3), politika sıralaması literatürünün zamansal ve kurumsal tasarım tartışmalarını doğrudan sınamaktadır. Önceki bölümlerde analiz edilen aktör hiyerarşisi ve güvenlik önkoşulu, raporda somut çözüm mekanizmaları ve reform dizilimi aracılığıyla kurumsallaştırılmaktadır. Böylece güvenlik kategorisi sadece söylemsel bir öncelik olarak kalmayıp, demokratikleşme adımlarının devreye giriş koşulunu belirleyen yapısal bir eşik işlevi görmektedir. Raporun çözüm modeli, güvenlik teyidiyle başlayan, normatif sınır çizimiyle çerçevelenen, iç denetim mekanizmasıyla kurumsallaştırılan, reform adımlarıyla somutlaştırılan ve nihayet sosyal entegrasyon süreciyle tamamlanan ardışık bir politika dizilimi üretmektedir.

Bu dizilimin ilk halkasını güvenlik teyidi oluşturmaktadır. Rapor, örgütsel yapının feshi ve silah bırakmanın güvenli biçimde teyidiyle birlikte yürürlüğe alınması düşünülen idari ve hukuki düzenlemeler ifadesiyle reform sürecini açık biçimde koşullandırmaktadır.⁴⁵ Bu formülasyon, demokratikleşme adımlarının güvenlik doğrulamasından bağımsız ilerlemeyeceğini göstermektedir. Reformların içeriksel olarak reddedilmesi söz konusu değildir ancak devreye giriş anı güvenlik teyidine bağlanmaktadır.

İkinci aşamada normatif sınır çizimi yer almaktadır. Türkiye'nin üniter devlet yapısı, toprak bütünlüğü, Türkçe'nin resmî dil statüsü ve laik Cumhuriyet ilkesi müzakere dışı ortak temel değerler olarak tanımlanmaktadır.⁴⁶ Bu çerçeve, reform alanını anayasal parametreler içinde sınırlandırmakta ve demokratikleşmenin kapsamını önceden belirlenmiş normatif koordinatlar içinde tanımlamaktadır. Böylece politika sıralaması sadece zamansal değil, aynı zamanda anayasal olarak da yapılandırılmaktadır.

Üçüncü aşama iç denetim mekanizmasıdır. Rapor, örgüt mensuplarının tabi olduğu sürecin yürütme içerisinde oluşturulacak bir mekanizma tarafından izlenmesini ve hazırlanacak raporların TBMM'ye sunulmasını öngörmektedir.⁴⁷ Bu tercih, çatışma çözümü literatüründe yaygın olan uluslararası garantörlük veya üçüncü taraf gözetimi modelinden bilinçli biçimde ayrılmaktadır. Meşruiyet kaynağı dışsal bir doğrulama mekanizmasından değil, parlamenter temsil üzerinden inşa edilmektedir. Güvenlik teyidi ile reform süreci arasındaki geçiş, iç kurumsal gözetim aracılığıyla denetlenmektedir.

Dördüncü aşamada reform adımları yer almaktadır. AİHM ve AYM kararlarına eksiksiz uyumun sağlanması, infaz adaletinin güçlendirilmesi, tutuksuz yargılama ilkesinin gözetilmesi, ifade özgürlüğünün terör tanımından

45 a.k., s. 9.

46 a.k., s. 21.

47 a.k., s. 40.

ayrıştırılması ve yerel yönetimlerde idari vesayetin sınırlandırılması gibi başlıklar açık biçimde sıralanmaktadır.⁴⁸ “Şiddet içermeyen hiçbir fiil terör suçu olarak nitelendirilmemelidir”⁴⁹ ifadesi, güvenlik söylemi ile hak alanı arasındaki sınırı netleştirmektedir. Bu düzenleme önerisi güvenlik alanını genişletmemekte ancak hak alanının devreye girişini güvenlik doğrulamasına bağlamaktadır.

Son aşamada sosyal entegrasyon süreci yer almaktadır. Silahların susmasının kırılğanlıkların kendiliğinden onarılması anlamına gelmeyeceği belirtilirken, eğitim, istihdam, psikososyal destek, yerel kalkınma programları ve sivil toplumla iş birliği sürecin ana bileşenleri olarak tanımlanmaktadır.⁵⁰ Böylece güvenlik, hukuki reform ve toplumsal bütünleşme birbirini izleyen fakat birbirini tamamlayan aşamalar olarak yapılandırılmaktadır.

Bu yapı, çatışma çözümü literatüründeki politika sıralaması tartışmalarıyla birlikte değerlendirildiğinde özgün bir konuma yerleşmektedir. Paris, çatışma sonrası toplumlarda kurumsal kapasite oluşturulmadan başlatılan liberal demokratikleşmenin istikrarsızlık üretebileceğini göstererek güvenlik öncesi sıralamanın pratik gerekçesini açıklamıştı.⁵¹ Jarstad ve Sisk ise bu tartışmayı ileri taşıyarak güvenlik ile demokrasi arasındaki ilişkinin eş zamanlı yönetilmesinin neden yapısal gerilimler doğurduğunu sorgulamıştı.⁵² Güvenlik ile demokratikleşme arasındaki zamanlama meselesini merkezi bir sorun olarak ortaya koyan bu çalışmalara, MDKDK Komisyonu Raporu’nda ortaya konulan model ardışık fakat koşullu bir cevap üretmektedir. Bu dizilim, klasik önce güvenlik sonra demokrasi yaklaşımını reddederken, demokratik düzenlemelerin devreye giriş anını güvenlik doğrulamasına bağlamaktadır.

Bu tercih aynı zamanda bir gerilim alanı da üretmektedir. Güvenlik teyidinin gecikmesi, tartışmalı hâle gelmesi veya siyasal olarak yeniden yorumlanması durumunda reform sürecinin fiilen ertelenmesi riski ortaya çıkmaktadır. Bu risk, modelin içsel kırılğanlık noktalarından biridir ve demokratikleşmenin zamansal olarak güvenlik kurumlarının değerlendirmesine bağlı kalması anlamına gelmektedir.

Bütün bu unsurlar birlikte değerlendirildiğinde raporun kurduğu sıralama, olağanüstü hâl mantığına dayalı bir askıya alma rejimi üretmemekte, eşzamanlı güç paylaşımına dayalı bir müzakere modeli de kurmamaktadır. Bunun yerine, güvenlik teyidini siyasal temsilin ve reform adımlarının devreye giriş koşulu hâline getiren eşik-temelli bir kurumsallaşma biçimi önermektedir. Bu eşik mantığı, reformların içeriğini değil, zamanlamasını koşullandırmakta; demokratikleşmeyi dışlamamakta ancak onun devreye girişini belirli bir güvenlik doğrulamasına tabi kılmaktadır.

48 a.k., ss. 42-45.

49 a.k., s. 44.

50 a.k., s. 35.

51 Paris, *At War’s End...*, s. 179.

52 Jarstad - Sisk, “From War to Democracy...”, s. 1.

Bu analiz, önceki bölümlerde ortaya konan aktör hiyerarşisi ve güvenlik çerçevelemesi ile birlikte okunduğunda, çözüm modelinin yalnızca söylemsel değil, kurumsal ve zamansal olarak da yapılandırılmış bütüncül bir tasarım sunduğunu göstermektedir. İzleyen bölümde bu tasarımın söylemsel ve metaforik stratejiler aracılığıyla nasıl meşrulaştırıldığı incelenmektedir.

3.4. Metaforik ve Söylemsel Stratejiler

Söylemsel stratejilere ilişkin bulgular (K4), Entman'ın çerçeveleme teorisinin kurumsal tasarımın sembolik meşrulaştırılmasına uygulamasını göstermektedir.⁵³ Raporun kurumsal ve zamansal tasarımı yalnızca teknik politika önerileriyle değil, güçlü bir metaforik ve kavramsal çerçeve aracılığıyla meşrulaştırılmaktadır. Siyasal çerçeveleme literatürünün gösterdiği üzere, sorun tanımı ve çözüm önerisinin hangi kavramsal araçlarla sunulduğu, belirli politika tercihlerinin doğal ve meşru görünmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda, kodlama bulguları, çözüm modelinin, (1) mekânsal savunma metaforları, (2) yol ve istikamet anlatısı, (3) kardeşlik hukuku çerçevesi, (4) Türkiye Modeli iddiası ve (5) tarihsel süreklilik vurgusu olmak üzere beş temel söylemsel strateji üzerinden inşa edildiğini göstermektedir.

Bu stratejiler birlikte değerlendirildiğinde, güvenlik-demokratikleşme sıralamasının yalnızca kurumsal değil, sembolik düzeyde de temellendirildiği görülmektedir.

İlk olarak mekânsal ve savunma metaforları dikkat çekmektedir. “İç kalesini tahkim etmek”, “iç cepheyi tahkim etmek” ve “toplumsal fay hatları” gibi ifadeler⁵⁴, “Terörsüz Türkiye” sürecini bir iç savunma ve sağlama faaliyetini olarak çerçevelemektedir. Bu metaforik dil, güvenlik önkoşulunu teknik bir idari gereklilik olmaktan çıkararak egemenliğin korunması ve iç bütünlüğün tahkimi bağlamına yerleştirmektedir. Böylece güvenlik teyidi yalnızca prosedürel bir doğrulama değil, ahlâki bir sorumluluk ve siyasal varoluşun korunması olarak sunulmaktadır. Mekânsal metafor, güvenliği modelin zorunlu ve tartışma dışı başlangıç noktası hâline getiren sembolik bir işlev görmektedir.

İkinci olarak yol ve istikamet metaforları, ardışık politika dizilimini doğal ve yönelimli bir süreç olarak sunmaktadır. “Yol haritası”, “kararlı adımlar”, “ilerleme” ve “mihenk taşı” gibi ifadeler⁵⁵ çözüm modelini geri dönüşü olmayan bir istikamete yerleştirmektedir. Bu anlatı, reform sürecini siyasal müzakereye açık bir alan olarak değil, belirli bir hedefe doğru ilerleyen planlı bir süreç olarak çerçevelemektedir. Yol metaforu, güvenlik teyidinden reformlara uzanan sıralamayı keyfi bir tercih değil, rasyonel ve kaçınılmaz bir ilerleme olarak göstermektedir. Böylece ardışıklık siyasal bir strateji olmaktan çıkarak, doğal bir gelişim çizgisi gibi sunulmaktadır.

53 Robert M. Entman, “Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm”, *Journal of Communication*, 43 (4), 1993, ss. 51-58.

54 TBMM, Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu Raporu...

55 a.k.

Üçüncü olarak “kardeşlik hukuku”⁵⁶ kavramı, müzakere ve karşılıklı tanıma mantığının yerine bütünleşme temelli bir uzlaşma zemini kurmaktadır. Kardeşlik hukuku, farklı siyasal aktörleri eşit taraflar olarak konumlandıran bir güç paylaşımı modeli üretmemekte, bunun yerine tarihsel ve duygusal bağlara dayalı ortak bir üst kimlik çerçevesi sunmaktadır. Bu kavram, siyasal taleplerin çatışmalı bir hak müzakeresi içinde değil, birlik ve ortak kader anlatısı içinde ele alınmasını sağlamaktadır. Böylece model, siyasal rekabeti minimize eden ve uzlaşmayı ahlaki bağ üzerinden temellendiren bir meşruiyet zemini inşa etmektedir.

Dördüncü olarak “Türkiye Modeli” iddiası⁵⁷, “Terörsüz Türkiye” sürecini dışarıdan ithal edilmemiş, özgün ve millî bir perspektif olarak tanımlamaktadır. “Dışarıdan ithal edilmiş bir yöntemle değil, özgün ve millî bir perspektifle icra edilmiştir”⁵⁸ ifadesi, modelin ayırt edici ilkesini açıkça ortaya koymaktadır. Bu söylem, uluslararası garantörlük ve dış denetim mekanizmalarını yalnızca gereksiz değil, millî irade ile bağdaşmayan seçenekler olarak konumlandırmaktadır. Böylece iç denetim ve parlamenter sahiplenme tercihi, egemenliğin korunmasıyla özdeşleştirilmektedir. Türkiye Modeli kavramı, iç meşruiyeti normatif olarak üstün ve dış müdahaleyi tali bir seçenek hâline getiren bir çerçeve üretmektedir.

Beşinci olarak tarihsel süreklilik inşası, reform sürecini kopuş değil devamlılık olarak çerçevelemektedir. Selahaddin Eyyubi’den Millî Mücadele’ye uzanan referanslar⁵⁹, Türk-Kürt kardeşliğini tarihsel ve medenî bir süreklilik içinde sunmaktadır. “Ortak geçmişimiz ortak geleceğimizin pusulasıdır”⁶⁰ çerçevesi, “Terörsüz Türkiye” sürecini yeni bir siyasal düzenleme olarak değil, tarihsel birlik anlatısının yeniden tesisi olarak konumlandırmaktadır. Bu söylem, reformları radikal bir yeniden kurma hamlesi olmaktan çıkararak doğal ve tarihsel bir devamlılık olarak sunmaktadır.

Bu söylemsel stratejiler yapısal işlevleri bakımından birlikte değerlendirildiğinde belirgin bir tablo ortaya çıkmaktadır. Mekânsal metafor güvenlik önkoşulunu ahlâki ve varoluşsal bir zorunluluk hâline getirmekte; yol metaforu ardışık politika dizilimini doğal ve kaçınılmaz göstermekte; kardeşlik hukuku müzakere yerine bütünleşme zeminini kurmakta; Türkiye Modeli dış garantörlüğü egemenlik karşısı bir seçenek olarak çerçevelemektedir; tarihsel süreklilik ise reformu kopuş değil süreklilik olarak sunmaktadır. Böylece kurumsal sıralama yalnızca teknik bir tasarım değil, sembolik olarak meşrulaştırılmış bir zorunluluk çerçevesi içinde yerleştirilmektedir.

Bu noktada önemli olan, bu söylemin yalnızca betimleyici değil, kurucu bir işlev görmesidir. Güvenlik önceliği teknik bir tercih olmaktan çıkarılarak tarihsel ve ahlâki

56 a.k.

57 a.k.

58 a.k., s. 19.

59 a.k., s. 29.

60 a.k., s. 30.

bir zorunluluk olarak sunulmakta; demokratikleşme ise bu zorunluluğun ardından gelen doğal ve tamamlayıcı bir aşama hâline getirilmektedir. Böylece eşik-temelli kurumsal dizilim, söylemsel düzeyde de iç tutarlılık ve meşruiyet kazanmaktadır. Bu söylem, modelin toplumsal kabulünü kolaylaştırmakta ve güvenlik-demokratikleşme sıralamasını tartışmalı bir tercih olmaktan çıkarıp kaçınılmaz bir düzenleme gibi sunmaktadır.

3.5. Parlamenter Çerçeve Mücadelesi ve İç Meşruiyetin Sınanışı

Parlamenter çerçeve mücadelesine ilişkin bulgular (K5), Beetham'ın meşruiyet modelinin rıza üretimi boyutunu ve iç meşruiyetin parlamenter rekabet içinde nasıl sınıandığını göstermektedir. Raporun kurduğu güvenlik temelli politika dizilimi, parlamenter alanda bütünüyle tartışmasız bir kabul üretmemektedir. Son toplantı (21. Toplantı) tutanaklarının analizi, farklı siyasal aktörlerin raporun temel kavramsal tercihlerine değişen yoğunluk ve stratejilerle itiraz ettiğini göstermektedir. Bu durum, çözüm modelinin yalnızca kurumsal olarak değil, söylemsel düzeyde de sınıandığını ortaya koymaktadır. İç meşruiyet, bu bağlamda yalnızca çoğunluk oyuna dayanan bir kabul biçimi değil, parlamenter rekabet içinde test edilen ve itirazlara rağmen ana çerçevesini koruyabilen bir yapı olarak değerlendirilmelidir.

Siyasal çerçeveleme literatürünün işaret ettiği üzere, kamu politikaları yalnızca içerikleri üzerinden değil, hangi kavramsal çerçeve içinde tanımlandıkları üzerinden de meşrulaştırılmaktadır.⁶¹ Snow ve Benford'un çerçeve hizalanması yaklaşımı, siyasal alanın farklı aktörler arasında bir çerçeve rekabetine sahne olduğunu göstermektedir.⁶² Bu perspektiften bakıldığında tutanaklar, raporun inşa ettiği “Terörsüz Türkiye” çerçevesinin parlamenter düzeyde nasıl sınıandığını ve hangi karşı-çerçevelerle karşılaştığını görünür kılmaktadır.

Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (DEM Parti) temsilcileri, ana raporun güvenlik merkezli çerçevesini bütünüyle reddetmek yerine, bu çerçevenin içinde alternatif bir adlandırma ve tanıma stratejisi geliştirmektedir. “Terör örgütü” yerine “siyasi hareket” ifadesinin tercih edilmesi gerektiği, Abdullah Öcalan'ın “kurucu siyasi aktör” olarak tanınması ve somut dil ile kültür haklarının açık biçimde düzenlenmesi gerektiği yönündeki talepler, sorunun güvenlik kategorisine indirgenmesine yönelik itirazları içermektedir. Ancak bu müdahaleler nihai metnin kavramsal eksenini dönüştürmemiştir. İtirazlar tutanakta yer almış, fakat ana rapora yansımamıştır. Bu durum, çerçeve içi bir karşı-öneri üretildiğini; ancak hegemonik çerçevenin merkezî konumunu koruduğunu göstermektedir. Muhalefetin sürecin meşruiyetini tartışmaya açmak yerine parlamenter zeminde kalmayı tercih etmesi, modelin iç meşruiyetini zayıflatmaktan ziyade onun sınanmış niteliğini güçlendirmiştir.

61 Entman, “Framing: Toward Clarification...”, s. 51.

62 David A. Snow - Robert D. Benford, “Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment”, *Annual Review of Sociology*, 26, 2000, ss. 611-639.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) müdahaleleri farklı bir düzlemde konumlanmaktadır. CHP, raporun güvenlik temelli genel çerçevesini doğrudan reddetmemekle beraber, bunun yerine uygulama ve normatif tutarlılık sorunlarına odaklanmaktadır. Can Atalay kararının uygulanmaması, Demirtaş ve Kavala hakkında AİHM kararları, kayyım atamaları ve raporun ilk bölümlerinin tek bir ideolojik perspektifi yansıtmaması gibi eleştiriler, modelin normatif meşruiyet boyutunu sorgulamaktadır. Ancak bu sorgulama sistem dışı bir reddiye niteliği taşımamakta, reformların hukuk devleti ilkeleriyle uyumlu biçimde uygulanması çağrısı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu yönüyle CHP, modelin temel sıralamasını değil, onun normatif ayağının güçlendirilmesini talep etmektedir. Bu pozisyon, güvenlik önkoşulu ile demokratikleşme adımlarının çelişmediği ancak uygulama düzeyinde tutarlılık gerektirdiği varsayımına dayanmaktadır.

Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) yaklaşımı ise daha açık bir çerçeve kırma girişimi içermektedir. "Kürt sorunu" ifadesinin rapor metninde hiç yer almamasına yönelik eleştiriler, çatışmanın güvenlik kategorisine indirgenmesine doğrudan bir itirazdır. Bu müdahale, sorunun kimlik ve siyasal tanınma boyutunun görünmez kılındığını ileri sürmektedir. Böylece TİP, yalnızca uygulama eksikliklerini değil, güvenlik temelli sıralama mantığının kendisini ve modelin kavramsal temelini hedef alan bir karşı-çerçeve üretmektedir. Ancak parlamenter çoğunluk dengesi içinde bu karşı-çerçeve söylemsel merkeze yerleşememekte; azınlık pozisyonunda kalmaktadır. Bu durum, radikal karşı-çerçevenin görünür olmakla birlikte belirleyici olmadığını göstermektedir.

Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) temsilcileri ise raporun devlet politikasının ve millî iradenin ifadesi olduğunu vurgulayarak, müzakere değil uygulama ve kararlılık söylemini öne çıkarmaktadır. Üniter devlet yapısı, Türkçe'nin resmî dil statüsü ve laik Cumhuriyet ilkesi ortak temel değerler olarak tanımlanırken, sürecin bir pazarlığın değil, milletin huzur ve birlik iradesinin sonucu olduğu belirtilmektedir.⁶³ Bu söylem, normatif sınırları açık biçimde belirlemekte ve kırmızı çizgileri siyasal müzakere alanının dışına yerleştirmektedir. Böylece hegemonik çerçeve yalnızca teknik bir politika önerisi değil, devlet aklı ve millî birlik söylemiyle pekiştirilen kurucu bir anlatı hâline gelmektedir.

Bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde parlamenter alanda, çerçeve içi alternatif adlandırma, sistem içi normatif eleştiri, çerçeve dışı radikal itiraz ve hegemonik kurucu söylem olmak üzere dört farklı söylem stratejisi belirginleşmektedir. Bununla birlikte nihai metnin içeriği dikkate alındığında ise hegemonik çerçevenin baskın konumunu koruduğu görülmektedir. Süreç tam mutabakat üretmemekle birlikte muhalefetin varlığına rağmen ana politika dizilimi değiştirilmeden kabul edilmiştir. Bu durum, modelin yalnızca çoğunluk aritmetiğine dayanmadığını, parlamenter rekabet içinde itirazları absorbe ederek merkezî çerçevesini koruyan bir iç meşruiyet biçimi ürettiğini göstermektedir.

63 TBMM, Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu Raporu..., s. 88.

Gramsci'nin hegemonya kavramsallaştırması⁶⁴ çerçevesinde düşünüldüğünde burada söz konusu olan yalnızca sayısal üstünlük değil, belirli bir kavramsal çerçevenin siyasal merkeze yerleşmesidir. Raporun güvenlik teyidi, normatif sınır çizimi ve iç denetim mekanizması üzerine kurulu politika dizilimi, parlamenter karşı-çerçevelerle sınanmış ancak ana eksen korunarak kurumsallaştırılmıştır. Böylece iç meşruiyet, yalnızca kurumsal temsil mekanizmasına dayanmakla kalmayan, parlamenter rekabet içinde test edilen ve hegemonik istikrar üreten bir siyasal yapı olarak ortaya çıkmaktadır.

4. KADEMELİ HAKLAR MİMARİSİ: KURAMSAL TARTIŞMA

Bu bölüm, önceki analiz bulgularından hareketle MDKDK Raporu'nun kurduğu çözüm tasarısını “kademeli haklar mimarisi” kavramı çerçevesinde kuramsal olarak konumlandırmaktadır. Amaç, modelin normatif doğruluğunu savunmak değil, güvenlik ile demokratikleşme arasındaki ilişkinin raporda nasıl kurumsallaştırıldığını analitik düzeyde açıklamaktır. Üçüncü bölümde ortaya konulan aktör hiyerarşisi, güvenlik önkoşulu, normatif sınır çizimi, iç denetim mekanizması, reform içeriği ve söylemsel stratejiler birlikte değerlendirildiğinde raporun güvenlik ile demokratikleşme ilişkisini belirli eşikler üzerinden düzenleyen tutarlı bir kurumsal mimari önerdiği görülmektedir.

Kodlama bulguları, modelin tasarım mantığının güvenlik ile demokratikleşmeyi birbirini dışlayan değil, kademeli olarak birbirini kuran unsurlar şeklinde yapılandırıldığını göstermektedir. Söylem analizi bulguları, metnin güvenlik ile demokratikleşmeyi birbirini dışlayan değil, kademeli olarak birbirini kuran unsurlar şeklinde çerçevelediğini ortaya koymaktadır. Raporun çözümü, sadece güvenlik boyutuyla sınırlı olmayan bir süreç olarak tanımlaması, güvenliğin nihai hedef değil hak genişletme sürecinin zemin katı olarak konumlandırıldığını göstermektedir. PKK'nın feshi ve silah bırakmasının güvenlik birimlerince teyidine bağlanan hak genişletme adımları, bu söylemsel mantığın kurumsal yansımasıdır. Güvenlik mekanizmasının sağlanması, geri dönüşü olmayan ve güven üzerine inşa edilen bir reform sürecinin başlangıç koşulu olarak tanımlanmaktadır. Bu denetim işlevi dış garantörlük mekanizmalarıyla değil, Yürütme bünyesindeki izleme mekanizması ve TBMM'ye raporlama zorunluluğu aracılığıyla yerine getirilmektedir. Böylece metin, iç meşruiyeti esas alan bilinçli bir politika tasarımı çerçevesi kurmaktadır.

Normatif sınır çizimi, üniter devlet yapısı, resmî dil statüsü ve laik Cumhuriyet ilkesi gibi “ortak temel değerler” üzerinden tanımlanmaktadır. Bu çerçeve, reformların hangi anayasal zeminde ilerleyebileceğini belirlemektedir. Reform içeriği Bölüm 7'de açık biçimde somutlaştırılmaktadır: AIHM ve AYM kararlarına eksiksiz uyum, infaz adaleti ve tutuksuz yargılama ilkesi, ifade özgürlüğünün terör tanımından ayrıştırılması ve yerel yönetimlere ilişkin düzenlemeler. Bu içerik, kademeli haklar mimarisinin soyut bir güvenlik retoriğine indirgenemeyeceğini, aksine açık biçimde tanımlanmış bir reform seti içerdiğini göstermektedir.

64 Antonio Gramsci, *Hapishane Defterleri*, Belge Yayınları, İstanbul, 2014 (Çev. Adnan Cemgil), s. 33.

Modelin sosyal boyutu da yalnızca güvenlik sonrası pasif bir normalleşme beklentisine bırakılmamaktadır. Eğitim, istihdam, psikososyal destek ve yerel kalkınma programları sosyal entegrasyon sürecinin somut bileşenleri olarak tanımlanmaktadır. Bu durum, güvenliğin nihai amaç değil, daha geniş bir toplumsal yeniden bütünleşme sürecinin başlangıç eşiği olarak tasarlandığını göstermektedir.

“Kardeşlik hukuku” kavramı geniş koalisyon zemininin anahtar unsuru olarak işlev görmektedir. Bu kavram, farklı siyasal aktörlerin aynı metin içinde konumlanabilmesini mümkün kılan esnek bir uzlaşma alanı üretmektedir. Modelin iç meşruiyeti, parlamenter çoğunluk ve temsil mekanizması üzerinden kurumsallaştırılmaktadır.

Bu bulgular modelin literatürdeki konumunu değerlendirmeyi mümkün kılmaktadır. Güvenikleştirme literatürü güvenliğin olağan siyaseti askıya alma kapasitesine dikkat çekmektedir.⁶⁵ İncelenen modelde ise güvenlik kalıcı bir istisna rejimi üretmemekte, reformların devreye giriş koşulunu belirleyen kurumsal bir eşik olarak tasarlanmaktadır. Güç paylaşımı modelleri eşzamanlı temsil ve karşılıklı tanıma üzerinden siyasal denge üretmeyi hedeflemektedir.⁶⁶ Burada ise eşzamanlı temsil pazarlığı yerine güvenlik doğrulamasına bağlı ardışık bir reform süreci tasarlanmaktadır.

Siyasal meşruiyet açısından model, Beetham’ın hukuki geçerlilik, normatif uygunluk ve rıza üretimi boyutlarını⁶⁷ parlamenter sahiplenme içinde bütünleştirmektedir. Dış garantörlük⁶⁸ yerine TBMM merkezli iç denetim mekanizmasının tercih edilmesi, meşruiyet kaynağını iç temsil mekanizmasına dayandırmaktadır.

Bununla birlikte, eşik mekanizmasının siyasal takdir alanına açık olması, modelin demokratikleşme kapasitesini hem güçlendirebilecek hem de sınırlayabilecek bir potansiyel taşımaktadır. Güvenlik teyidinin kriterleri belirsizleştiği veya siyasal olarak genişletildiği takdirde reform sürecinin ertelenmesi mümkün olabilir. Buna karşılık, eşik mekanizması açık, denetlenebilir ve şeffaf işletildiğinde reform sürecine kurumsal güven sağlayabilir. Dolayısıyla modelin demokratik kapasitesi, tasarımın kendisinden ziyade eşiklerin nasıl işletileceğine bağlıdır.

Ayrıca, bu kurumsal dizilimin siyasal pratiğe bire bir yansıtacağı varsayımı yapılmamaktadır. Kurumsal tasarım ile siyasal uygulama arasındaki gerilim, her reform sürecinde olduğu gibi burada da belirleyici olacaktır. Siyasal konjonktür, aktörlerin stratejik tercihleri ve güvenlik değerlendirmelerinin yoruma açıklığı, modelin pratik sonuçlarını şekillendirecektir.

65 Buzan vd., *Security: A New Framework for Analysis...*

66 Arend Lijphart, *Democracy in Plural Societies: A Comparative Exploration*, Yale University Press, New Haven, 1977, s. 25. — McGarry ve O’Leary, *The Northern Ireland Conflict...*

67 Beetham, *The Legitimation of Power...*

68 Doyle ve Sambanis, *Making War and Building Peace...*, ss. 30, 197.

Bu çerçevede, kademeli haklar mimarisi, güvenlik zemininin doğrulanmasını başlangıç eşiği olarak kabul eden, normatif sınırlarını anayasal değerler üzerinden belirleyen, iç denetim mekanizmalarıyla kurumsallaşan ve hak genişletme adımlarını aşamalı biçimde devreye sokan bir geçiş tasarımıdır. Güvenlik ile demokratikleşme arasındaki ilişki burada antagonistik değil, eşik-temelli ve kurumsallaştırılmış bir etkileşim olarak kurgulanmaktadır.

Modelin literatüre katkısı, güvenliği askıya alma değil, eşik belirleme kategorisi olarak yeniden düşünme imkânı sunmasında, politika dizilimi tartışmalarına güvenlik doğrulanmasına bağlı reform örneği eklemesinde ve meşruiyet literatürüne parlamenter iç sahiplenmeye dayalı bir kurumsal tasarım önermesinde ortaya çıkmaktadır. Böylece, kademeli haklar mimarisi, tamamlanmış bir normatif reçete değil, güvenlik ile demokratikleşme arasındaki ilişkinin eşik-temelli biçimde kurumsallaştırılabileceğini gösteren analitik bir model önerisidir. Modelin başarısı, uygulama sürecinde eşiklerin nasıl işletileceğine ve reform içeriğinin fiilen hayata geçirilip geçirilmeyeceğine bağlı olarak ampirik düzeyde sınanacaktır.

SONUÇ

Bu çalışma, MDKDK Komisyonu Raporu'nun güvenlik ile demokratikleşme arasındaki ilişkiyi nasıl kurumsallaştırdığını incelemiştir. Analiz, çözüm modelinin güvenlik teyidini başlangıç koşulu olarak kabul ettiğini; normatif sınırlarını anayasal değerler üzerinden çizdiğini; iç denetim mekanizmalarıyla kurumsallaştığını; reform adımlarını aşamalı biçimde devreye soktuğunu ve süreci sosyal entegrasyon hedefiyle tamamladığını ortaya koymuştur.

Bu bulgular, raporun güvenlik ile demokratikleşme ilişkisini eşik-temelli ve sıralı bir geçiş tasarımı biçiminde kurduğunu ortaya koymaktadır. Rapor, güvenliği demokratikleşmenin karşıtı değil, devreye giriş koşulu olarak konumlandırırken, dış garantörlüğü dışlayan ama parlamenter iç meşruiyet zeminini güçlendiren bir perspektif sergilemiştir. Söylemsel, kurumsal ve meşruiyet boyutlarını birlikte ele alan kodlama analizi, bu tasarımın tutarlı bir iç mantık ürettiği bulgusuna ulaşmıştır. Bununla birlikte, çalışma, bir niyet metninin söylemsel analizine dayanmaktadır, modelin uygulama performansı hakkında ampirik bir sonuç üretmemektedir.

Bu sonuç, güvenlik-demokrasi ilişkisinin ya kalıcı istisna rejimi ya da eşzamanlı güç paylaşımı ikiliği içinde ele alınması gerektiği varsayımını sorgulamaktadır. İncelenen model, Agambenci istisna mantığından da klasik konsosyasyonel çerçeveden de ayrılan bir üçüncü tasarım seçeneğini söylem düzeyinde görünür kılmaktadır. Bu yönüyle çalışma, politika sıralaması literatürüne güvenlik doğrulanmasına bağlı ardışık reform örneği eklemekte; meşruiyet literatüründe ise parlamenter iç sahiplenmeye dayalı bir kurumsal tasarım tartışması açmaktadır. Modelin demokratik kapasitesi ise tasarımın kendisinden ziyade eşiklerin şeffaflığına, denetlenebilirliğine ve siyasal iradenin sürekliliğine bağlı olarak ampirik düzeyde sınanacaktır.

Bu çalışma, modelin normatif üstünlüğünü savunmamaktadır. Aksine, güvenlik

ile hak genişletme arasındaki ilişkinin Türkiye bağlamında nasıl kurgulandığını analitik düzeyde açıklamaktadır. Modelin ortaya çıktığı tarihsel ve siyasal bağlam, tasarımın özgünlüğünü belirleyen temel etkidir ve bu nedenle genellenebilirliği bağlamsal sınırlara tabidir. Gelecek araştırmalar, eşik mekanizmasının uygulamadaki işleyişini ve reform adımlarının toplumsal karşılığını inceleyerek bu tasarımın ampirik performansını değerlendirebilir.

Sonuç olarak MDKDK Raporu örneği, güvenlik ile demokratikleşme arasındaki ilişkinin doğasının değil, mimarisinin belirleyici olduğunu göstermektedir. Güvenlik ile demokrasi arasındaki gerilim kaçınılmaz bir kader değil, kurumsal tasarım tercihleri üzerinden yeniden şekillendirilebilen bir siyasal inşa alanıdır. Bu inşanın kalıcılığı ise metinsel tutarlılıktan çok uygulamadaki kurumsal sadakate ve siyasal iradenin sürekliliğine bağlı olacaktır.

KAYNAKÇA

Agamben, Giorgio, *Olağanüstü Hâl*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2008 (Çev. Kemal Atakay).

Balzacq, Thierry, “The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context”, *European Journal of International Relations*, C. 11, S. 2, 2005, ss. 171-201.

Beetham, David, *The Legitimation of Power*, Macmillan, Basingstoke, 1991.

Buzan, Barry - Ole Wæver - Jaap de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis*, Boulder, Lynne Rienner Publishers, London, 1998.

Carothers, Thomas, “The ‘Sequencing’ Fallacy”, *Journal of Democracy*, C. 18, S. 1, 2007, ss. 12-27.

Doyle, Michael W. - Nicholas Sambanis, *Making War and Building Peace: United Nations Peace Operations*, Princeton University Press, Princeton, 2006.

Entman, Robert M., “Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm”, *Journal of Communication*, C. 43, S. 4, 1993, ss. 51-58.

Gambetti, Zeynep, “The Conflictual (Trans)Formation of the Public Sphere in Urban Space: The Case of Diyarbakır”, *New Perspectives on Turkey*, S. 41, 2009, ss. 43-71.

Gramsci, Antonio *Hapishane Defterleri*, Belge Yayınları, İstanbul, 2014 (Çev. Adnan Cemgil).

Habermas, Jürgen, *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*, Polity Press, Cambridge, 1996.

Jarstad, Anna K. - Timothy D. Sisk, “From War to Democracy: Dilemmas of Peacebuilding”, Anna K. Jarstad - Timothy D. Sisk (eds.), *From War to Democracy: Dilemmas of Peacebuilding*, Cambridge University Press, Cambridge, 2008, ss. 1-21.

Keyman, E. Fuat, *Türkiye’de Radikal Demokrasi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2007.

Kurban, Dilek, “Confronting Equality: The Need for Constitutional Protection of Minorities on Turkey’s Path to the European Union”, *Columbia Human Rights Law Review*, C. 44, S. 1, 2012, ss. 133-195.

Lijphart, Arend, *Democracy in Plural Societies: A Comparative Exploration*, Yale University Press, New Haven, 1977.

Lijphart, Arend, *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*, Yale University Press, New Haven, 1999.

Mac Ginty, Roger, *International Peacebuilding and Local Resistance: Hybrid Forms of Peace*, Palgrave Macmillan, Basingstoke, 2011.

Mansfield, Edward D. - Jack Snyder, *Electing to Fight: Why Emerging Democracies Go to War*, MIT Press, Cambridge, MA, 2007.

McDonald, Matt, “Securitization and the Construction of Security”, *European Journal of International Relations*, C. 14, S. 4, 2008, ss. 563-587.

McGarry, John - Brendan O’Leary, *The Northern Ireland Conflict: Consociational Engagements*, Oxford University Press, Oxford, 2004.

Özbudun, Ergun, *Türkiye’de Demokratikleşme Süreci*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010.

Özbudun, Ergun, “Turkey’s Constitutional Reform and the 2010 Referendum”, *Insight Turkey*, C. 13, S. 1, 2011, ss. 23-36.

Paris, Roland, *At War’s End: Building Peace After Civil Conflict*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004.

Richmond, Oliver P., *A Post-Liberal Peace*, Routledge, Londra, 2011.

Schmitt, Carl, *Siyasi İlahiyat: Egemenlik Üzerine Dört Bölüm*, Dost Kitabevi, Ankara, 2002 (Çev. Emre Zeybekoğlu).

Schmitt, Carl, *Siyasal Olan Kavramı*, Dost Kitabevi, Ankara, 2014 (Çev. Emre Zeybekoğlu).

Sisk, Timothy D., *Power Sharing and International Mediation in Ethnic Conflicts*, United States Institute of Peace Press, Washington, DC, 2013.

Snow, David A. - Robert D. Benford, “Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment”, *Annual Review of Sociology*, S. 26, 2000, ss. 611-639.

Somer, Murat, “Turkey’s Kurdish Conflict: Changing Context, and Domestic and Regional Implications”, *Middle East Policy*, C. 21, S. 2, 2014, ss. 50-62.

TBMM, *Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu Raporu*, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Ankara, 2026, https://www.tbmm.gov.tr/Files/Komisyonlar/MilliDayanismaKardeslikDemokrasiKomisyonu/Komisyon_Raporu.pdf (Erişim Tarihi: 21.02.2026).

Yeğen, Mesut, *Müstakbel Türk’ten Sözde Vatandaşa: Cumhuriyet ve Kürtler*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006.